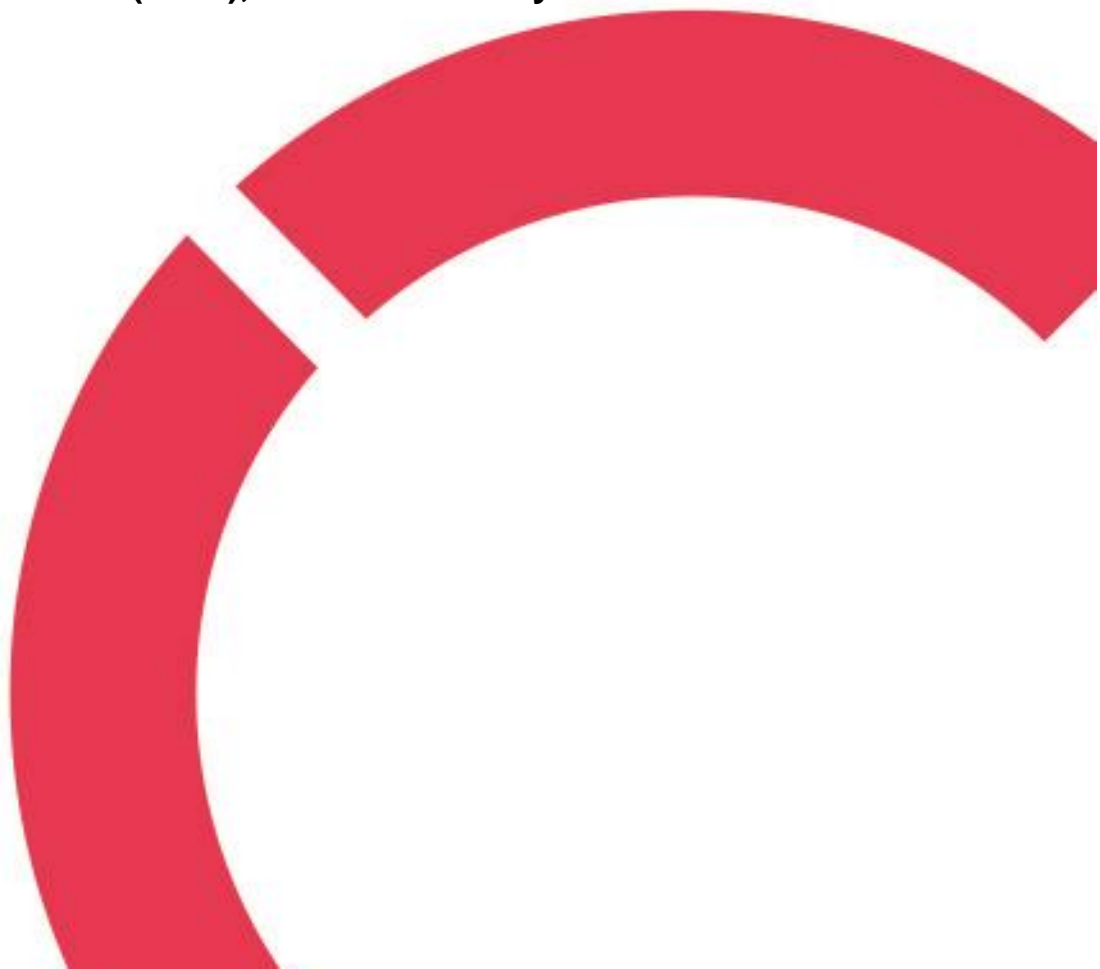

Pauliina Alapukki, Iida Korpela

MITEN OPPIMISVAIKEUDET NÄKYVÄT MEISSÄ

Kokemuksia siitä, miten oppimisvaikeudet on otettu huomioon ennen ja miten ne otetaan huomioon nyt

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Yhteisöpedagogikoulutus (AMK), kirkon nuorisotyö
Joulukuu 2024**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Joulukuu 2024	Tekijä/tekijät Pauliina Alapukki, Iida Korpela
Koulutus Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi MITEN OPPIMISVAIKEUDET NÄKYVÄT MEISSÄ. Kokemuksia siitä, miten oppimisvaikeudet on otettu huomioon ennen ja miten ne otetaan huomioon nyt.		
Työn ohjaaja Emilia Teerikangas		Sivumäärä 34 + 4
Työelämäohjaaja		
<p>Opinnäytetyön aiheena oli oppimisvaikeudet ja miten ne on otettu huomioon ennen ja miten ne otetaan huomioon nyt. Opinnäytetyön aihe syntyi siitä, että oppimisvaikeudet ovat meille aiheena omista kokemuksista tuttuja ja siksi hyvin läheinen aihe. Halusimme katsoa aihetta siitä näkökulmasta, miten oppimisvaikeudet on otettu huomioon kouluympäristössä ja miten niitä otetaan huomioon myös työelämässä.</p> <p>Opinnäytetyö oli tutkimuksellinen ja se toteutettiin henkilöhaastatteluina, jotka olivat anonyymeja. Kyselylomakkeet lähetettiin sähköpostin kautta. Kyselylomake oli opinnäytetyöntekijöiden itse suunnittelema. Haastattelimme henkilöitä eri osa-alueista, jotka olivat omakohtaisista kokemuksista ja osa vanhemman näkökulmasta, jonka lapsella on oppimisvaikeus. Kolmas osa vastasi ammattihenkilön näkökulmasta. Haastateltavina oli rippikoulun nuorisohjaaja ja järjestötyöntekijä. Opinnäytetyössä ovat liitteenä kyselylomakkeet, jossa näkyvät kaikki haastattelukysymykset.</p> <p>Opinnäytetyössä halusimme kuvailla, kuinka oppimisvaikeudet otetaan nykyään huomioon koulussa ja rippikoulussa verrattuna ennen. Syvennyimme myös siihen, miten oppimisvaikeudet näkyvät työelämässä. Perehdymme myös siihen, miten oppimisvaikeudet vaikuttavat mielenterveyteen ja päihteiden käyttöön.</p> <p>Opinnäytetyö sisältää kyselylomakkeiden analysoinnin lisäksi myös teoretietoa oppimisvaikeuksista kuten luki- ja kirjoittamisvaikeudet, hahmottamisvaikeudet ja matemaattiset vaikeudet. Avaamme myös käsitettä oppimisvaikeus. Tuomme myös esille, mitä erilaisia apuvälineitä on käytettävissä ja mistä niitä voi saada.</p> <p>Haasteena opinnäytetyössä oli kyselylomakkeiden vastauksien saanti sekä kuinka kattavasti vastauksia tulisi. Loppujen lopuksi saimme kattavasti vastauksia ja kyselylomakkeisiin vastanneita kertyikin neljätoista kappaletta.</p>		

Asiasanat Erityisopettaja, haastateltavat, hahmottamisvaikeudet, koulu, luki- ja kirjoittamisvaikeudet, matemaattiset, mielenterveys ja päihteet, oppimisvaikeudet, rippikoulu, työelämä.

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date December 2024	Author Pauliina Alapukki, Iida Korpela
Degree programme Bachelor of Humanities, Community Educator		
Name of thesis HOW LEARNING DIFFICULTIES SHOW IN US. Experiences of how learning difficulties have been taken into account before and how they are taken into account now.		
Centria supervisor Emilia Teerikangas	Pages 34 + 4	
Instructor representing commissioning institution or company		
<p>The topic of the thesis was learning difficulties and how they have been taken into consideration before and how they are taken into consideration now. The topic of the thesis was chosen because learning difficulties are a subject familiar to us from our own experiences and therefore a very close topic. We wanted to look at the subject from the perspective of how learning difficulties are considered in the school environment and how they are also considered in working life.</p> <p>The thesis was research-based and was carried out in the form of personal interviews, which were anonymous. The interviews were conducted electronically using a questionnaire. The questionnaire was designed by the thesis writers themselves. We interviewed people in different categories, that were about personal experiences and some from the perspective of a parent whose child has a learning disability. The second part answered from the perspective of a professional. The interviewees were the youth counselors of the confirmation school and an organization worker. Interview forms are attached to the thesis, showing all the interview questions.</p> <p>In the thesis, we wanted to compare how learning disabilities are considered in school and confirmation school nowadays compared to before. We also delved into how learning disabilities are reflected in working life. We will also look at how learning disabilities affect mental health and substance use.</p> <p>In addition to the interviews, the thesis also contains theoretical information on learning difficulties such as reading and writing difficulties, cognitive difficulties and mathematical difficulties. We also open the concept of learning disability. We also highlight the different types of aid that are available and where to get them.</p> <p>The challenge in the thesis was getting interview responses and how to get comprehensive answers to our questions. In the end, we received a full range of responses and fourteen people were interviewed.</p>		

Key words

Confirmation school, comprehension difficulties, interviewees, learning difficulties, mathematics, mental health and drugs, reading and writing difficulties, school, special education teacher, working life

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

ADHD/ ADD

(Attention Deficit Hyperactivity Disorder/ Attention Deficit Disorder). Tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriö.

Dyskalkulia

Laskemiskyvyn häiriö.

Dysleksia

Lukemisen erityisvaikeus.

LOVe-tentti

(Lääkehoidon osaaminen verkossa). Lääkehoidon tentti.

Lukiseula

Testi, joka tehdään ryhmässä, joka antaa suuntaa antavan tiedon lukemisen kirjoittamisen taidosta, mutta se ei sisällä varsinaista lukitestin osiota.

Lukitesti

Testi, joka kartoittaa yksilöllisen ja virallisen oppimisvaikeuden laajuuden.

YTHS

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö.

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 MITÄ OPPIMISVAIKEUDET OVAT	3
2.1 Luki- ja kirjoittamisvaikeudet	4
2.2 Hahmottamisvaikeudet	5
2.3 Matemaattiset vaikeudet	7
2.4 Mielenterveys ja päihteet	9
3 TUTKIMUKSIEN TULOKSET	11
3.1 Oppimisvaikeus omakohtaisena kokemuksena	12
3.2 Vanhemmat, joiden lapsella on oppimisvaikeus	21
3.3 Rippikoulu haastattelut	22
3.4 Järjestössä työskentelevän ammattilaisen haastattelu	25
4 POHDINTAA KYSELYLOMAKKEIDEN VASTAUKSISTA	29
LÄHTEET	33
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten oppimisvaikeudet otetaan huomioon tänä päivänä ja miten on otettu ennen huomioon. Opinnäytetyön aihe syntyi siitä, että oppimisvaikeudet ovat meille aiheena omista kokemuksista tuttuja ja siksi hyvin läheinen aihe. Kuitenkin halusimme katsoa aihetta siitä näkökulmasta, miten oppimisvaikeudet on otettu huomioon kouluympäristössä ja miten niitä otetaan huomioon myös työelämässä. Oppimisvaikeudet ovat olleet muutenkin enemmän esillä esimerkiksi mediassa eli aihe on ajankohtainen. Me opinnäytetyöntekijät olemme myös sen ikäisiä, että meillä on kokemusta omista vaikeuksista niin kouluympäristöistä kuin työympäristöstä ja tämän vuoksi halusimme tarkastella aihetta ennen ja nyt.

Opinnäytetyön aihe on meille tutkimuksen tekijöille läheinen, halusimme myös kertoa omista kokemuksistamme vastaamalla omakohtaisten kokemusten kyselylomakkeen kysymyksiin, joihin haastateltavat olivat myös vastanneet. Tällöin pääsimme myös tuomaan esille omia kokemuksiamme oppimisvaikeuksista. Vastauksemme sijoittuvat tekstissä oppimisvaikeus omakohtaisena kokemuksena, jotka sijoittuivat 1990- ja 2000- luvuille.

Tavoitteena on kuvailla, miten oppimisvaikeudet näkyivät ennen ja miten ne näkyvät nyt. Onko tapahtunut muutosta ja minkälaista se muutos on. Haluamme tutkia, miten oppimisvaikeudet näkyvät koulumaailmassa ja työelämässä. Halusimme myös ottaa selvää, miten oppimisvaikeudet otetaan huomioon seurakuntatyössä eritoten rippikoulussa.

Opinnäytetyö koostuu henkilö- ja ammattilaishaastatteluista. Haastattelut tehtiin sähköpostin välityksellä kyselylomakkeella. Kaikki haastattelut olivat tutkimuksessa anonyymeja. Haastatteluja tuli kuudelta eri paikkakunnalta. Opinnäytetyöhön on liitetty kysymyslomakkeet, jotka sisältävät kaikki haastattelukysymykset.

Haastateltavia oli useampia. Haastatteluaiheina meillä oli omakohtaiset kokemukset oppimisvaikeuksista, kokemukset vanhempana, jonka lapsella on oppimisvaikeus, oppimisvaikeudet

rippikoulussa ja ammattilaisen näkökulma oppimisvaikeuksista. Omakohtaisia kokemuksia saimme 1970-, 1980-, 1990-, 2000- ja 2010- luvuilta. Pääsimme siis pitkältä ajanjaksolta lukemaan kokemuksista, miten oppimisvaikeudet on otettu huomioon ja minkälaista niiden kanssa on ollut elää. Näiden eri ikäluokkien haastatteluilla pääsimme vertailemaan, ovatko ajan myötä asiat muuttuneet ja mihin suuntaan.

Ammattilaishaastatteluissa tulee esiin järjestöyöntekijän mielteitä oppimisvaikeuksista varsinkin nykyajalta. Tässä haastattelussa kurkistamme enemmän oppimisvaikeuksien vaikutusta työelämään ja miten ne otetaan siellä huomioon.

Opinnäytetyössämme sisältyy myös seurakuntatyön näkökulma. Siksi että tutkintomme pätevoittää kirkon virkaan. Päätimme siksi ottaa haastateltavaksi rippikoulutyöntekijöitä. Halusimme haastatteluilla saada selville, miten rippikoulutyössä otetaan oppimisvaikeudet huomioon ja kuinka paljon oppimisvaikeudet ovat lisääntyneet. Haastattelimme kahta eri seurakunnan nuorisotyöntekijää ja kahta kesätyöntekijää.

Olemme tietoisia, että tutkimuksemme aihe on laaja, eikä tavoitteena ollut kattava tutkimus vaan kokemusten esiin tuominen. Tutkimusaihe valikoitui omasta halustamme päästä kuvailemaan, otetaanko oppimisvaikeuksia tänä päivänä paremmin huomioon. Halusimme päästä myös analysoimaan, onko muutosta tullut. Opinnäytetyöhön sisältyy henkilöhaastatteluiden lisäksi myös teoretieto oppimisvaikeuksista. Lähteinä olemme käyttäneet erilaista kirjallisuutta kuten *Erilaisten oppijoiden käsikirjaa* ja *Lapsellani on oppimisvaikeus*. Olemme myös käyttäneet internetistä löytyvää tietoa, joka on saatu järjestöjen sivuilta kuten Erilaisten oppijoiden liitosta ja Kuntoutusäätiöstä.

2 MITÄ OPPIMISVAIKEUDET OVAT

Oppimisvaikeuksia on ollut jo kauan ja niitä diagnosoitu vielä tänä päivänäkin enemmän. Tämä johtunee suurimmaksi osaksi siitä, että oppimisvaikeuksista tiedetään tänä päivänä enemmän ja ne huomioidaan jossain osin paremmin. Oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan vaikeuksia jonkin tietyn asian tai taidon oppimisessa, kuten esimerkiksi lukemisen oppimisessa. Oppimisvaikeus liittyy aivoihin. Se johtuu aivojen kehityksen ja toiminnan häiriöistä, jotka näkyvät eriasteisina vaikeuksina. Eli jos aivojen toiminnan häiriöt ovat lieviä, silloin oppimisvaikeudetkin ovat lievempiä. Tämä pätee myös toisin päin. Eli mitä vaikeampia häiriöt ovat, sitä vaikeammat ovat oppimisvaikeudet. Lyhyesti, oppimisvaikeudet heijastavat ongelmia, joita tapahtuu aivojen toiminnassa. (Numminen & Sokka 2009, 11–12.)

Oppimisvaikeudet näkyvät siis eri tavoilla. Ne voivat näkyä esimerkiksi lukemisessa, matematiikassa, hahmottamisessa, vieraiden kielten opiskelussa sekä oman äidinkielen opiskelussa, erilaisten digitaalisten välineiden käytössä, motorikassa ja keskittymisessä. Oppimisvaikeuksia voi olla yhdellä ihmisellä monta, tämä ei vain rajaudu yhteen. Esimerkiksi yhdellä henkilöllä voi olla lukemisessa sekä matemaattisissa aiheissa vaikeuksia. Oppimisvaikeudet ja se, miten ne näkyvät ulospäin, voivat vaihdella. (Erilaisten oppijoiden liitto 2024d.)

Oppiminen käsitteenä on hyvin moniulotteinen. Tämä päivän käsitteeseen mukaan oppimisella tarkoitetaan jollain asteella pysyviä ja kokemukseen perustuvia muutoksia, jotka näkyvät henkilön tiedoissa, taidoissa, valmiuksissa ja toiminnassa. Kun puhutaan kielen oppimisen merkityksestä, siihen liittyy adaptiivisen kyvyn lisääntyminen. Adaptiivinen tarkoittaa mukautumiskykyistä, sopeutumiskykyistä ja joustavaa. Koska oppiminen sisältää paljon erilaisia sekä rakentumiseen vaihtelevaa sopeutumista että ympäristön hallintaan kuuluvia muutoksia, adaptiivinen kyky lisääntyy tämän kaiken summana. (Ahvenainen & Holopainen 2005, 18.)

Oppimisvaikeuksiin liittyy myös oppimisen erityisvaikeuksia. Kun puhutaan oppimisen erityisvaikeuksista, tarkoitetaan sitä, että vaikeudet ovat henkilön koulutustasoon ja lahjakkuuteen nähden suuria. Näiden vaikeuksien takana ei ole muita sairauksia eivätkä ne selity myöskään koulutuksen puutteella. Niihin voi liittyä vahvasti neurologiset ongelmat, jotka voidaan havaita, kun neurologinen ongelma diagnosoidaan. (Kuntoutussäätiö 2023c.)

2.1 Luki- ja kirjoittamisvaikeudet

Luki- ja kirjoittamisvaikeudet on yksi oppimisvaikeuksiin kuuluva ongelma. Luki- ja kirjoittamisvaikeudet tarkoittavat lukemisen hitautta ja alttiutta virheille lukemisessa ja kirjoittamisessa. Ongelmat näkyvät kyvyssä saada selvää luetusta tekstistä ja sen kokonaisuuksista. Ne vaikuttavat myös lukuaineiden lisäksi matematiikan sanallisiin tehtäviin sekä koesuoritukseen. Ne myös vaikeuttavat henkilöä ilmaisemaan itseään kirjallisesti. (Qvarnström 2013.)

Lukivaikeudesta käytetään eri nimityksiä kuten lukihäiriö, sanasokeus sekä dysleksia. Lukivaikeudessa on eri tasoja. Voi olla täydellistä lukutaidottomuutta, lukemisen hitautta sekä lukemisen ongelmia, jotka tuottavat lukemisessa virheitä. Kun puhutaan lukemisvaikeuksista, se saattaa ilmetä ja yleisesti ilmenee jo lapsena. Kouluikäisenä lapsen lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet voidaan huomata, kun lapsi oppii kirjaimet ja niihin kuuluvat äänteet hitaasti ja äänteiden yhdistäminen voi olla haastavaa. (Karaluoma & Takala 2019, 18.)

Koska vaikeudet voivat olla suuria, halu oppia voi myös kärsiä tästä. Kun lukeminen ei onnistu ja luetun ymmärtäminen on vaikeaa, se voi tehdä lukivaikeuden omaavalle tunteen, ettei halua lukea, ellei ole pakko. Tällöin lukemista vältellään. Koulussa tämä näkyy varsinkin ääneen lukemisen kohdalla. Kun esimerkiksi lapsi tai nuori kokee näin, lukeminen jää vähäiseksi eikä täten lapsi saa lisäharjoitusta taitojensa kehittämiseksi. Pakottaminen lukemiseen ei hyödytä ketään. Lukivaikeuksista kärsivälle on annettava rauha ja oma tila saada lukea ja kirjoittaa omaan tahtiinsa eikä painostaa. Täytyy myös ymmärtää, etteivät lukivaikeudet katoa mihinkään. Ne voivat oikealla avulla helpottua, mutta ne ovat silti aina läsnä. (Qvarnström 2013.)

Lukivaikeus ilmenee monella eri tavalla esimerkiksi hitaasti lukemisena, jossa usein tapahtuu sanojen väärin lukemista, pitkien ja monimutkaisten sanojen lukemisen vaikeutta, sanojen tai lauseiden lukeminen moneen kertaan, tekstirivien seuraaminen voi olla haastavaa, rivit, sanat ja numerot vaihtavat paikkaa ja niitä on vaikea seurata. Muistaminen mitä on juuri lue- nut, on vaikeaa. Tähän myös liittyy ja on usein näiden haasteiden summa, että henkilö saattaa kokea lukemisen vastenmielisenä etenkin, jos se täytyy tehdä ääneen muiden edessä. Epäonnistumisen pelko on suuri ja tieto siitä, että lukeminen on itselle vaikeaa nostaa kynystä lukea ääneen. Luki- ja kirjoittamisvaikeuksissa on tietenkin tämä kirjoittamisosuus, joka

tuottaa vaikeuksia. Se voi ilmetä kömpelönä käsialana tai kirjainten väärin asetteluna ja tekstistä saattaa puuttua kirjaimia. Se näkyy myös vaikeutena hahmottaa, tuleeko sanaan yksöis- vai kaksoiskonsonantti tai- vokaali. Tämä kaikki voivat johtaa siihen, että henkilö, jolla on vaikeuksia kirjoittaa, välttelee kirjoittamista. Hän saattaa olla kirjoittamatta ollenkaan tai kirjoittaa vain vähimmäismäärän, mikä saattaa näkyä vaikeuksina esimerkiksi koulutyössä. Koska varsinkin koulumaailmassa kiinnitetään hyvin paljon kirjoittamiseen ja siitä voi saada herkästi kritiikkiä, voi se laskea motivaatiota kirjoittaa vielä entisestään. Myös positiivisen palautteen antaminen olisi tärkeää, varsinkin kun puhutaan kouluikäisestä. Pienikin onnistumisen tunne voi tuoda hieman motivaatiota uskaltaa kirjoittaa vaikeuksista huolimatta. Kouluilla varsinkin olisi velvollisuus auttaa ja antaa hieman helpotusta tällaisissa tilanteissa. Vaikeuksista kärsivä ei voi itse asialle mitään. (Erialaisten oppijoiden liitto 2024b.)

2.2 Hahmottamisvaikeudet

Hahmottamisvaikeudet tarkoittavat lyhyesti aivojen poikkeuksellista tapaa tulkita näönvaraista ja tilallista tietoa, mikä tarkoittaa, että aistit kyllä toimivat, mutta aistien tuomaa tietoa eivät aivot pysty hyödyntämään riittävästi (Erialaisten oppijoiden liitto 2024a).

Hahmotusvaikeuksista saatetaan käyttää myös nimeä hahmotushäiriö. Hahmottamisella tarkoitetaan kykyä ymmärtää näkemäänsä ja käyttämään tätä näkemisen antamaa tietoa hyväkseen. Hahmotuskyky on yleensä tarpeellinen silloin, kun esimerkiksi haluamme muistaa toisten ihmisten kasvoja, teemme käsillämme jotain kuten muun muassa käsitöitä, piirtämistä ja pulmien ratkaisuja ja kun suunnistamme jossain itselle vieraassa paikassa kuten uudessa kaupungissa. Koska hahmottaminen on aivotoimintaa, oppimisvaikeudet, jotka ovat aivotoinnin häiriöitä, voivat vaikeuttaa muiden aistien tuoman tiedon ymmärtämistä. (Numminen & Sokka 2009, 138–141.)

Kun ihmisellä on hahmotusvaikeus, esimerkiksi karttojen luku voi olla haastavaa. Matkojen pituuksien hahmottaminen, kuinka pitkään matkassa menee ja mitä kautta on parhain kulkea, näkyy vahvasti hahmotusvaikeuksissa. Pulmien ratkaisuissa hahmottamisvaikeudet ovat myös suuressa osassa. Esimerkiksi matemaattisten haasteiden ratkaiseminen voi olla ylittämättömyys heille, joilla on pahoja hahmottamisvaikeudet. Matemaattiset vaikeudet ovat oma oppimisvaikeutensa, mutta hahmottamisvaikeudet ja matemaattiset vaikeudet kävelevät

hyvin pitkälti käsi kädessä. Myös erilaisten laitteiden käyttö ja niiden hahmottaminen voi olla vaikeaa. Uusien ohjeiden opettelu ja niiden kautta kokonaiskuvan hahmottaminen voi olla haastavaa ja vaikeuttaa paljon työtä, jossa joutuu paljon opettelemaan uusien laitteiden käyttöä. Loppujen lopuksi kyllä oppii, mutta on pidempi ja kivisempi tie verrattuna henkilöön, jolla ei ole hahmottamisvaikeutta. (Kuntoutussäätiö 2022a.)

Hahmotusvaikeuden omaavalla on yleensä vaikeuksia huomata yksityiskohtia, mikä saattaa haitata kokonaiskuvan luomista. Esimerkiksi jos menemme koulumaailmaan, sanallisten tehtävien hahmottaminen voi olla haastavaa. Tehtävänannosta voi jäädä huomaamatta joku yksityiskohta, joka auttaisi avaamaan kysymyksen kokonaiskuvan ja auttamaan saamaan halutun lopputuloksen. Esimerkiksi kaavojen hahmottaminen voi olla haastavaa. Silmät näkevät ne, mutta aivot eivät pysty käyttämään saamaansa tietoa hyväksi. Hahmotusvaikeudet voivatkin hankaloittaa koulutyötä suorasti ja epäsuorasti, sekä jotkut kouluaineet ovatkin paljon herkemmin hankalia sellaisille, joilla on hahmotusvaikeus. (Numminen & Sokka 2009, 143.)

Hahmottaminen on aivojen monimutakaista toimintaa ja siihen osallistuu suuri osa aivopuoliskosta, joka käsittelee tiedon ja auttaa hahmottamaan kokonaiskuvan. Tässä aistit tekevät aivojen kanssa yhteistyötä nähdäkseen kokonaiskuvan eli lyhyesti silmät näkevät mutta aivot ymmärtävät. Täytyy myös muistaa, että kyse ei ole pelkästään aisteista. Hahmottaminen tapahtuu monista eri taidoista, jotka auttavat esimerkiksi ongelman ratkaisussa. Tämän kaltaiset toiminnot ovatkin suhteellisen riippumattomia toisistaan ja voivat myös häiriintyä toisistaan riippumatta. (Numminen & Sokka 2009, 138–140.)

Hahmotusvaikeuksien taustalla on yleensä perinnöllisiä tekijöitä. Monet hahmotusvaikeudet ovat kytköksissä neurologisiin sairauksiin, jotka myös suuremmalla todennäköisyydellä ovat perinnöllisiä. Totta kai hahmotusvaikeus voi olla ilman neurologista sairautta, mutta useasti nämä ovat kytköksissä. Hahmotusvaikeuksia voidaan auttaa erilaisilla selviytymiskeinoilla, mutta poistaa niitä ei voi. Moni hahmotusvaikeuden omaavista onkin löytänyt omat selviytymiskeinot selviämään erinäisistä haastavista tilanteista. Hahmotusvaikeuksien taso kuitenkin määrittyy sen perusteella, kuinka monta eri hahmotusvaikeutta on. Myös ikä voi vaikuttaa siihen. Myös ympäristöllä on iso merkitys, kuinka vahvasti hahmotusvaikeudet näkyvät. Jos ympäristö on täynnä ärsykeitä, näkyvät myös hahmotusvaikeudet vahvemmin. (Kuntoutussäätiö 2022a.)

Hahmottamisvaikeudet voivat vaikuttaa myös sosiaaliseen toimintaan. Tämä voi näkyä esimerkiksi ilmeiden ja eleiden tulkitsemisessa. Ei kielellisten viestien ymmärtämisessä eli ele-kielellä tehdyt viestit voivat jäädä huomaamatta tai ymmärtämättä. Tämä on sen vuoksi vaikeaa, koska sosiaalisissa tilanteissa niiden ymmärtäminen ja havainnointi on tärkeää. Hahmottamisen vaikeudet voivat tehdä monien ei kielellisten eleiden tulkitsemisen hyvin haastavaksi. Tässä tilanteessa olisikin tärkeää ottaa huomioon, että jos tiedostaa toisen hahmottamisenvaikeuden, käyttää myös verbaalista viestintää ja puhuu hieman rauhallisemmin ja hitaammin, jotta toinen pysyy perässä. Kun on hankalaa hahmottaa monta eri ei kielellistä viestiä, voi henkilö jättäytyä sivuun, ettei joutuisi pyytämään toista osapuolta toistamaan tai selittämään asian eri tavalla. Näin saattaa syntyä väärinymmärryksiä ja eristäytymistä. Hahmottamisvaikeudet eivät vaikuta vain konkreettisen tekemisen hahmottamiseen. Ne vaikuttava henkilön kaikissa elämän osa-alueissa enemmän tai vähemmän. (Numminen & Sokka 2009, 147.)

Apuvälineinä hahmotusvaikeuskissa voi käyttää erilaisia arkisia apuvälineitä. Esimerkiksi koulutehtävissä yliviivaamien ja omien muistiinpanojen tekeminen voi auttaa. Matemaattisissa voi käyttää apuna laskimia sekä esimerkiksi sormilla laskeminen voi olla monille helpompi tapa hahmottaa laskeminen. Visuaalisten muistiinpanojen tekeminen voi auttaa paljon. Esimerkiksi kun annetaan joku tehtävä tehtäväksi, ranskalaisilla viivoilla tehdyt muistiinpanot, joissa näkyvät tehtävän eri kohdat, voivat auttaa hahmottamaan tehtävän kokonaiskuvan ja halutun lopputuloksen paremmin kuin se, että opettelee tehtävänannon ulkoa. (Kuntoutussäätiö 2022a.)

2.3 Matemaattiset vaikeudet

Matemaattiset oppimisvaikeudet, jotka voidaan jakaa Dyskalkuliaan. Eli erityiseen vaikeuteen peruslaskutaidoissa sekä myös heikkoon osaamiseen matematiikassa, tämän taustat ovat moninaisemmat. (Kuntoutussäätiö 2022b.)

Laskemiskyvyn häiriötä eli Dyskalkuliaa esiintyy 5–7 %:lla väestöstä. Dyskalkulia on lääketieteellinen diagnoosi. Tällä tarkoitetaan matematiikan erityistä oppimisvaikeutta, joka on siis taustaltaan neurologinen kehityshäiriö. Nämä vaikeudet matematiikassa on todella merkittä-

viä ja niitä ilmenee jo peruslaskutaidoissa, joita ovat vähennys-, yhteen-, jako- ja kertolaskuissa. Kaikennäköinen numeroihin sekä lukumääriin perustava tiedon käsittely voi olla hyvin haastavaa. (Kuntoutussäätiö 2022b.)

Heikko osaaminen matematiikassa, joka viittaa yleisemmin matemaattisiin oppimisvaikeuksiin, joilla ilmeneminen sekä taustatekijät ovat moninaiset. Nämä vaikeudet ovat lievempiä, kuin Dyskalkuliassa, mutta kuitenkin vaikuttavat merkittävästi arkielämään sekä opiskeluun. Matematiikassa heikko osaaminen voi liittyä numeraalisten taitojen lisäksi myös esimerkiksi keskittymiseen, muistin toimintaan tai kielellisiin tekijöihin. Matematiikan heikkoa osaamista esiintyy noin 10–15 %:lla ihmisistä. (Kuntoutussäätiö 2022b.)

On haastavaa muistaa ulkoa kertotaulu ja laskusääntöjä, laskuista uupuu numeroita tai ne vaihtavat paikkaa, ei kirjoita aina lukuja oikein, hahmottaminen numerosarjojen sekä lukujen järjestykseen laittaminen tuottaa hankaluuksia. Geometrian ja graafisen esityksiä on vaikea ymmärtää, ei ymmärrä määriä sekä niiden osittamista, laskumerkkien ja numeroiden lukemisessa ja niiden sijoittamisessa tulee virheitä. Lapsi voi olla kaupassa epävarma riittävätkö rahat, ajan hahmottaminen ja kellon ymmärtäminen voi olla haastavaa, samoja numeroita sisältävät luvut voi mennä sekaisin, kuten esimerkiksi 58 ja 85. Tulee kammo matematiikkaan ja laskutehtäviin. (Erilaisten oppijoiden liitto 2024c; Mielenterveystalo 2024.)

On erilaisia keinoja sekä tukea sujuvaan laskemiseen. Erilaisten oppijoiden liiton verkkosivuilla on linkki, mistä voi tilata tarvikkeita, jotka helpottavat laskemista. Esimerkiksi kymppivälineet ovat kymmenjärjestelmäväline, joka auttaa laskemisessa. Pakkaus sisältää yhden punaisen tuhatkuution, kaksikymmentä sinistä satalevyä, kolmekymmentä vihreää kymppisauvaa, sata keltaista ykköskuutiota ja yhden kuutiodesimetrin mallin eli litrakuution. Läpinäkyvät murtokakut ovat hyvä apuväline harjoitella matematiikkaa sekä murtolukuja. Ne ovat hyvä tuki läksyjen tekemiseen. Tätä apuvälinettä käytetään murtolukujen havainnollistamisessa. On myös matematiikkapelejä sekä kertolaskupelejä. (My Dyslexia 2024.)

Matematiikan symboleja voi myös värittää, jos se vain auttaa hahmottamaan. Hahmottamista helpottaa värittäminen esimerkiksi allekkain laskuissa. (Hämäläinen 2008, 248.)

2.4 Mielenterveys ja päihteet

Oppimisvaikeuksilla on yhteys mielenterveyden haasteisiin ja päihteiden käyttöön. Harvoin mielenterveystyössä otetaan huomioon tai selvitetään oppimisvaikeudet merkittävänä mielen-terveysongelmien aiheuttamana tekijänä. Saatetaan tehdä kartoitusta, mutta ne jäävät enem-män taustatiedoiksi. Sanotaan, että joissakin tutkimuksissa on todettu, että jopa puolella mie- lenterveysongelmaisista on joko tunnistamaton tai hoitamaton oppimisvaikeus. Yhteys tässä on useimmiten olemassa masentuneilla. (Hämäläinen 2008, 347.)

Oppimisvaikeuksista johtuvat epäonnistumisen kokemukset ja alentunut itsetunto voivat tun- nistamattomina johtaa mielenterveysongelmiin. Osa luki neuvolan asiakkaista on kertonut op- pimisvaikeuksista johtuvasta väsymyksestä, ahdistuneisuudesta, huonosta itsetunnosta, työssä uupumisesta ja masennuksesta. Ihmisten mieltä koettelevat jatkuva uusien asioiden opettelu- n vaatima ääri rajoilla pinnistely, toistuvat epäonnistumiset sekä opiskelusta tai työelä- mästä tippuminen. Vaikeaa tästä tekee sen, jos lapsuudesta asti tulee leima, että olet tyhmä ja laiska. (Hämäläinen 2008, 347.)

Useasti luki- ja oppimisvaikeuksien tunnistamisen ja niiden kuntoutuksen katsotaan kuuluvan vain opetustoimintaan. Näitä ei yhdistetä mielenterveysongelmiin, mutta kuitenkin mielen-terveysongelmien nähtäisiin aiheuttavan oppimisvaikeuksia sekä niistä nousevia vaikutuksia ei tunnisteta niin hyvin, kuin voitaisiin. Näihin mielenterveysongelmiin voisi kuitenkin melko pie- nillä toimenpiteillä tarjota kuntoutusta. Mielenterveystyöhön suuntautuvien henkilöiden koulu- tuksessa tulisi käsitellä oppimisvaikeuksien tunnistamisen ja kuntoutuksen keinoja. (Hämäläi- nen 2008, 348.)

Oppimisvaikeudet voivat vaikuttaa vahvasti henkilön mielenterveyteen. Esimerkiksi epäonnis- tumisen tunnetta, kokemuksia erilaisuudesta, pelkoa tulla kiusatuksi, häpeää ja roimaa itse- tunnon laskua (Kuntoutussäätiö 2024d).

Itsetunto on tärkeä osa ihmistä ja tämän persoonallisuutta. Hyvä itsetunto auttaa ihmistä hy- väksymään itsensä sellaisenaan kuin on, onnistumisineen ja epäonnistumiseen. Itsetunto vaikuttaa paljon ihmisen toimintaan ja myös toisinpäin. Huono itsetunto myös muokkaa ihmi- sen omaa minäkuvaa. Tämä on vahvasti yhteydessä oppimisvaikeuksiin, koska oppimisvai- keuksissa ihminen joutuu kohtaamaan paljon epäonnistumisia ja vaikeuksia. Tällöin voi

saada valitettavan usein leiman, joka tuo mukanaan itsetunto-ongelmia. Haastatteluissa tuli-kin ilmi, että moni on joutunut kärsimään tällaisesta leimaamisesta ja se on vaikuttanut omaan itsetuntoon ja minäkuvaan. Jotta olisi saatu positiivinen minäkuva aikaiseksi, olisi esimerkiksi opettajien pitänyt ottaa huomioon oppilaan heikkoudet rakentavan palautteen ja avun kautta ilman leimaamista. (Hiltunen, Hyytiäinen, Lindroos & Matero 2013, 105.)

3 TUTKIMUKSIEN TULOKSET

Ryhdyimme tutkimaan aihetta kyselylomakkeen muodossa. Lähetimme kyselylomakkeen neljälletoista henkilölle, joista kaikki vastasivat ja osa vastasi useampaan eri kategoriaan. Kyselylomake toteutettiin sähköisessä muodossa, mutta kyselylomakkeiden purku opinnäytetyössä tehdään anonymisti. Haastattelut jakautuivat neljään eri kategoriaan. Osa vastasi omakohtaisiin kokemuksiin oppimisvaikeuksista ja osa vastasi vanhemman näkökulmasta, kun on lapsi, jolla on oppimisvaikeus.

Toiset kaksi kysymyslomakkeista oli tarkoitettu ammattihenkilöille. Haastattelimme seurakunnan nuorisotyöntekijöitä liittyen, kuinka oppimisvaikeudet otetaan huomioon rippikoulu-työssä. Haastattelimme myös järjestössä työskentelevää henkilöä saadaksemme näkökulman myös sieltä.

Kyselyiden vastaajat on kerätty laittamalla yleisesti sosiaalisen mediaan esille. Tämän kautta he, jotka halusivat osallistua haastatteluun, pystyivät ottamaan meihin yhteyttä. Haastateltavat ovat eri paikkakunnalta, joita on kuusi. Haastateltavat ovat täyttäneet suostumuslomakkeen, että saimme käyttää kyselylomakkeen vastauksia opinnäytetyössä. Kyselylomakkeen kysymykset liittyivät oppimisvaikeuksiin, oma kohtaisiin kokemuksiin niistä, mielipiteisiin ja näkökulmiin sekä vaikeuksiin ja avun saantiin.

Opinnäytetyön aihe on meille tutkimuksen tekijöille läheinen ja halusimme myös kertoa omista kokemuksistamme vastaamalla oma kohtaisten kokemusten kyselylomakkeen kysymyksiin, joihin haastateltavat olivat myös vastanneet. Vastauksemme sijoittuvat tekstissä oppimisvaikeus omakohtaisena kokemuksena, jotka sijoittuivat 1990- ja 2000- luvuille

3.1 Oppimisvaikeus omakohtaisena kokemuksena

Haastattelimme kahdeksaa henkilöä liittyen heidän omiin kokemuksiinsa oppimisvaikeuksista, joista kaksi vastanneista olemme me opinnäytetyöntekijät. Meidän vastauksiamme löytyy 1990- ja 2000-luvun kyselylomakkeiden purkujen kohdalta.

Lähetimme heille kyselylomakkeen (LIITE 1), jossa halusimme saada kokemuspohjaista näkemystä siitä, miten heidän oppimisvaikeutensa ovat vaikuttaneet heihin koulu aikana ja miten ne vaikuttavat vielä tänäkin päivänä. Halusimme saada muun muassa tietää, minkälaisia oppimisvaikeuksia heillä on, onko vaikeuksia virallisesti diagnosoitu ja minkälainen tähän liittyvä prosessi oli, jos oppimisvaikeus on diagnosoitu.

Halusimme myös tietää, kokivatko haastateltavat saavansa apua ja minkälaista apua saivat esimerkiksi koulussa, miten itse kokevat oppimisvaikeutensa, koulun suhtautuminen ja miten oppimisvaikeus vaikuttaa heihin tänä päivänä. Vastanneista kaikki ovat täysi-ikäisiä. Ikähaarukka vaihtelee, sillä osa on käynyt peruskoulunsa 1970- ja 1980-luvulla, osa 1990-luvulla ja loput 2000-luvun alussa tai sen aikana. Tällä tavalla saimme käsitystä, miten oppimisvaikeudet huomioitiin ennen verrattuna tähän päivään. Kysymyksissä keskityttiin enimmäkseen koulu-aikaan, mutta halusimme myös tietää, miten oppimisvaikeudet näkyvät heillä myös aikuisiässä.

Haastatteluissa oppimisvaikeuksista ilmeni pääällimmäisenä kolme yleisintä oppimisvaikeutta eli luki- ja kirjoittamisvaikeudet, matemaattiset vaikeudet ja hahmottamisvaikeudet. Haastateltavien vastauksista käy ilmi suurimpina vaikeuksina luki- ja kirjoittamisvaikeudet kuten luetun ymmärtäminen, ääneen lukemisen vaikeus, kirjoittamisvaikeudet ja luetun ymmärtämisen vaikeudet. Oppimisvaikeuksista kävi ilmi myös matemaattiset vaikeudet kuten laskennan vaikeudet sekä ajan, pituuksien ja leveyksien hahmottamisen vaikeuksia. Myös keskittymisongelmat tulivat vahvasti esille. Kaikki haastateltavat ovat taistelleet oppimisvaikeuksien kanssa lapsesta saakka. Kuitenkaan kaikilla ei ole vielä tänäkään päivänä diagnoosia, mutta osalla on aikuisiässä todettu joko oppimisvaikeus ja neurologinen häiriö. Osalle on kuitenkin peruskouluikäisenä todettu oppimisvaikeus.

Kaikki haastateltavat elävät oppimisvaikeuksiensa kanssa edelleen. Vaikeudet näkyvät heillä työssä ja koulussa edelleen. Varsinkin hoitoalalla olevat kokevat koulutus- ja koetilanteet

hankaliksi oppimisvaikeuksiensa takia. Myös haastateltavat, jotka työskentelevät paljon koneella esimerkiksi sähköpostien parissa, kokevat edelleen vaikeuksia luki- ja kirjoittamisvaikeuksien takia.

Kysyimme, miten he ovat kokeneet kouluilta saavansa apua. Suurimman osan kohdalla vastauksista kävi ilmi, että apua ei ole juurikaan saatu ja opettajat eivät ole ottaneet heidän vaikeuksiaan tosissaan. Muutama haastateltava olikin saanut opettajilta ilkeitä ja nolaavia kommentteja, jotka moni heistä muistaa vielä tänä päivänäkin. Moni heistä koki itse olevansa ”tyhmä” varsinkin peruskoulu aikoina. Tämä on näkynyt joidenkin haasteltavien elämässä edelleen. He välttelevät tiettyjä aiheita, joissa heillä on ollut aina vaikeuksia. Tässä suurimpana syynä on se, että pelätään tulevan nolatuksi uudestaan. Osa haastateltavista onkin saanut diagnoosin tai ovat jonossa tutkimuksiin aikuisiässä, koska ovat eri tilanteiden kautta alkaneet pohtimaan, olisiko vaikeuksille joku syy.

1970- ja 1980-luvulla peruskoulunsa käyneiden vastauksissa oli isot erot siinä, miten heidän oppimisvaikeutensa on otettu huomioon. Haastateltavia oli kaksi ja he olivat käyneet koulunsa eri paikkakunnilla eri aikoina. Kummallakaan ei ole todettu virallisesti oppimisvaikeutta mutta vaikeuksia on. Molemmilla on lukemisen vaikeus ja toisella on myös keskittymisessä vaikeuksia. Halusimme tietää myös erityisesti opettajien suhtautumisen heidän oppimisvaikeuksiinsa, koska kummankin kohdalla oli käytetty tekosyitä kuten esimerkiksi hidas, tyhmä tai vilkas.

Ensimmäinen haastateltavista ei ollut oman muistikuvansa mukaan kokenut kiusaamista ja oli tullut hyvin toimeen opettajien kanssa. Vaikeuksia kuitenkin oli esimerkiksi kokeiden kanssa. Ammattikorkeakoulun aikana hän kuitenkin oli saanut tympeän kommentin opettajaltaan, että hän tuskin koskaan valmistuisi, koska on niin levoton.

Toinen haastateltavista oli saanut aikanaan koulusta erilaista kohtelua. Opettajat olivat nollaneet, varsinkin kielten opettaja, mikä aiheutti sen, että haastateltava edelleen haluaisi vältellä erityisesti eri kielten lausumista. Hän myös koki kiusaamista koulussa. Toiset oppilaat piilottelevat hänen koulutarvikkeitaan sillä verukkeella, ettei hän tarvitsisi näitä, koska ei opi kuitenkaan.

Molemmat haastateltavat ovat tällä hetkellä töissä hoitoalalla. Töissä he kokevat oppimisvaikeuksien vaikuttavan esimerkiksi lääkelupatenteissa, koulutuksissa ja lukemisessa ylipääntänsä. Toinen heistä kokee myös hälinän vaikuttavan negatiivisesti siihen, miten pystyy lukemaan töissä. Taas toinen toi enemmän esille lääkelupatenttitilanteet, joissa tarvitsisi oman rauhan ja enemmän aikaa. Kummankin haastateltavan kohdalla kuitenkin näkyy se, että he ovat oppineet selviytymään vaikeuksiensa kanssa. Kouluista on valmistuttu ja on löydetty apukeinoja omien vaikeuksien kanssa elämiseen. Toinen haastateltavista on myös ottanut askeleen ja nyt aikuisiässä on halukas tutkimuksiin löytääkseen syyn näihin vaikeuksiin.

Yksi haastateltavista on käynyt peruskoulunsa 1980- ja 1990-luvun vaihteessa. Vastauksissaan hän kertoo, että hänellä on keskittymisvaikeuksia ja vaikeuksia tehdä nopeita päätöksiä. Hänelle on myöhemmin aikuisiässä todettu ADD. Hän kertoo vastauksissaan, että nuorempana hänellä oli vaikeaa kokeiden hahmottamistilanteissa ja lukemansa sisäistämisessä, koska ei voinut keskittyä. Nuorempana hän ei ollut saanut apua oppimisen vaikeuksiin. Aikuisiällä hän hankki uuden ammattitutkinnon ja sen ajanakaan hän ei saanut apua, koska numerot olivat hyviä. Hän kuitenkin itse kokee, että tämä johtuu enemmän siitä, että hän on opetellut asiat ulkoa kuin että olisi sisäistänyt asiat.

Haastateltava kertoo kokeneensa olevan erilainen ja hänenkin vastauksissansa nousi esiin, kuinka hän on kokenut olevansa "tyhmä". Haastateltava toi vastauksissaan esille lukioaikansa. Hän toi myös esille sen, kuinka huonosti varsinkin tyttöjen oppimisvaikeuksia otetaan huomioon. Haastateltava opiskelee tällä hetkellä erikoisammattitutkintoa ja kokee tämän kiinnostavana, mutta tehtävien teossa on vaikeuksia kuten se, että ymmärtää lukemansa mutta unohtaa sen saman tien.

90-luvulla peruskoulunsa aloittaneilla kummallakin on luki- ja kirjoittamisvaikeuksia. Se näkyy kirjoittamisessa sekä lukemisessa, esimerkiksi sanojen hyppimisenä ja rivien hahmottamisessa. Se näkyy myös uusien ohjeiden ja sääntöjen opettelemisessa. Esimerkiksi uusien laupapeli-ohjeiden opettelussa on vaikeuksia. Molemmilla on lukivaikeus todettu heti peruskoulun alkuvaiheissa virallisilla testeillä. Testejä on tehty myös myöhemmin. Ensimmäisellä on tehty yliopisto- sekä ammattikorkeakoulun aikoina myös testejä ja kaikissa on todettu lukivaikeus. Toisella on tehty myös ammattikorkeakoulun aikana, jonka tuloksena lukivaikeutta ei

yhtäkkiä ollutkaan. Näiden testin virallisuutta ei kuitenkaan tiedä, ja nämä testit olivatkin yleiset, johon kaikki saivat osallistua. Testit eivät siis olleet yksilöllisiä eikä syventäviä testejä tehty.

Alakoulu aikoina molemmat haastateltavat olivat käyneet erityisopettajalla oppimisvaikeuksien vuoksi, ja kumpikaan heistä ei ole ollut erityisluokalla. Yhteistä oli myös se, että peruskoulussa yläkouluun mentäessä diagnoosi oli niin sanotusti "kadonnut" eli sitä ei huomioitu ollenkaan eikä apua ollut saatavilla.

Ensimmäisellä haastateltavalla ei ollut vahvoja mielikuvia omasta alakoulu ajastaan, mutta muistelee, että opettaja oli huomannut vaikeudet koulussa ja sitä kautta ohjannut erityisopettajalle. Hän on kokenut avun saannin olevan vaihtelevaa. Alakoulussa hän kävi erityisopettajalla, yläkoulussa diagnoosia ei otettu huomioon ollenkaan ja yliopistossa apua ei saanut tarpeeksi, jos ollenkaan. Hänelle oli sanottu, että koska hänen keskiarvonsa oli niin hyvä, että mitään vaikeuksia ei voi olla. Kiusaamista haastateltava ei kokenut mutta koki, että hänen on piilotettava omaa oppimisvaikeuttaan, ettei se näy.

Yliopistolla hänen oli myös vaikeaa tietää, mistä olisi saanut apua. Häntä ohjattiin paikasta toiseen, kunnes äidinkielen opettaja oli huomannut vaikeudet ja ohjannut oikeaan osoitteen, jossa hänelle tehtiin uudestaan testit lukivaikeuteen liittyen. Hänelle oli myös sanottu, että jos on lukivaikeus, niin ei olisi pitänyt päästä edes yliopistoon sisälle. Tästä voi tulkita, että kohtelu oli yliopistolla syrjivää. Yliopistolla testeissä kerrottiin myös, että ei olisi tarpeeksi resursseja auttaa niitä, joilla on vaikeuksia. Apu olisi pitänyt kehittää itsenäisesti esimerkiksi opintopiireinä.

Haastateltava koki, että yliopisto- ja ammattikorkeakouluajan välissä on tapahtunut muutoksia ja koki, että ammattikorkeakoulun aikana apua oli paljon helpompi löytää. Hän on myös kääntänyt omat oppimisvaikeutensa voitoksi ja löytänyt muita vahvuuksia itsestään. Hän kokee, että hänen puhelajansa ovat kehittyneet luki- ja kirjoittamisvaikeuksien myötä. Hänestä on tullut hyvä ilmaisemaan itseään puheen kautta. Hän kuitenkin kokee, että oppimisvaikeus vaikuttaa häneen päivittäin.

Toisella haastateltavalla on myös lukemisen- ja kirjoittamisen vaikeus. Hän muistelee, että oma vanhempi olisi tämän huomannut ja ottanut koulun kanssa puheeksi, jonka kautta päästiin erityisopettajalle. Oppimisvaikeus on todettu virallisilla testeillä peruskoulun alkuaikoina. Hän koki syrjivää käytöstä muilta oppilailta, koska kävi erityisopettajalla. Hän ei myöskään saanut tunneilla opettajilta apua. Ala-asteella hän myös koki nolaavan tilanteen englannin tunneilla, kun opettaja kommentoi sitä, että haastateltava ei ollut tiennyt jotain englanninkielistä sanaa. Tämä näkyy tänä päivänäkin, sillä englannintunnit pelottavat edelleen. Kuten aikaisemmin mainittiin, yläkouluaikoina kummankaan oppimisvaikeusdiagnoosia ei otettu huomioon ollenkaan. Tämä näkyi toisen haastateltavan kohdalla myös. Koululta ei saanut apua vaikeuksiin. Haastateltava koki, että opettajat keskittyivät enemmän "parhaiden" oppilaiden auttamiseen kuin niihin, joilla olisi ollut avulle tarvetta.

Seuraavan kerran haastateltava käsi lukivaikeustesteissä, jotka olivat ammattikorkeakoulussa. Nämä testit olivat yleiset, joihin kaikki saivat osallistua. Tuloksena oli, ettei ole lukivaikeutta, vaikka sellainen on aikaisemmin elämässä todettu. Kuitenkin vaikeuksia oli tehtävissä ja esseissä, jotka vaativat paljon kirjoittamista. Opettajilta tuli myös virheistä palautetta. Haastateltava haki apua korkeakoulun erityisopettajalta, joka vähätteli hänen vaikeuksiaan. Korkeakouluaikana apua ei siis juuri ollut saatavilla oppimisvaikeuksiin liittyen.

Oppimisvaikeus näkyy haastateltavalla tänä päivänäkin. Hän on yhdeltä ammatiltaan hoitoalan työntekijä ja on kokenut oppimisvaikeuden vaikeuttavan tiettyjä työn osa alueita. Lääkkeiden jakamistilanteessa hän kokee, että joutuu moneen kertaan tarkistamaan, että lääkkeet on jaettu oikein. Toinen osa alue, jossa oppimisvaikeus näkyvät, on lääkelupatentit. Hoitajilla on pakollinen lääkelupa tentti LOVE, joka uusitaan 5 vuoden välein. Tämä tuotti toiselle haastateltavalle paljon ongelmia eikä hän päässyt tenttiä läpi millään. Lukivaikeuden vuoksi on mahdollista tehdä tentti yksin, mutta tätä ei kuitenkaan mahdollistettu. Kun tenttiä ei päässyt läpi, hänen palkkansa alennettiin, mikä oli laitonta. Tämän vuoksi vaihtoi työpaikkaa. Vuosia myöhemmin oli uuden LOVE tentin tekeminen, uuden työpaikan vuoksi. Tällä kerralla vaikeus ymmärrettiin heti. Tentin sai tehdä yksin ja rauhassa. Esihenkilö myös sanoi, että voi lukea kysymykset ääneen, jos on apua eli apu oli täysin erilaista työelämässä. Tällöin tentti meni läpi, vaikka muutaman kerran se piti tehdä uudestaan.

Molemmat haastateltavat mainitsivat vastauksissaan YTHS:n eli ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. He molemmat ovat yrittäneet sen kautta pyytää apua oppimisvaikeuksiin. Toinen oli

käynyt yliopistoaikana ja toinen ammattikorkeakoulu aikana. Yliopistossa ollut ei saanut apua ollenkaan ja ammattikorkeakoulussa ollut koki saavansa apua siihen asti, kunnes todettiin, että opinnot sujuivat aikataulussa, joten apua ei tarvita. Pohdimmekin sitä miksi apua ei saa, jos koulu sujuu ajallaan. Vaikeudet kuitenkin ovat olemassa ja opiskelija joutuu tekemään kaksinkertaisen työn, että pysyy opintojen aikataulussa. Apua siis tarvitaan, vaikka opinnot sujuvat ajallaan. Pohdimme myös, miksi aikaisemmat diagnoosit eivät vaikuta asiaan mitenkään. Kummallakin haastateltavalla on viralliset diagnoosit, mutta miksi tämä ei vaikuta siihen, että saisi apua.

Haastateltavat, jotka ovat käyneet peruskoulunsa 2000-luvun alussa, jakavat saman oppimisvaikeuden. Heillä molemmilla on hahmottamisen vaikeus, joka näkyy enimmäkseen matemaattisina vaikeuksina sekä nopeuksien, etäisyyksien, pituuksien ja leveyksien hahmottamisessa. Molemmat haastateltavat ovat saaneet virallisen diagnoosin hahmottamisvaikeuksista vasta aikuisiällä.

Ensimmäisen haastateltavan kohdalla ongelmat alakoulussa oli huomannut opettaja. Hän oli huomannut, että haastateltavalla oli vaikeuksia laskemisen ja lukemisen kohdalla. Kuitenkin hän sai virallisen diagnoosin oppimisvaikeudestaan ammattikorkeakoulussa. Haastateltava koki, että peruskoulussa tuki on ollut riittävää. Hän oli siirtynyt tavalliselta luokalta erityisluokkaan, jossa sai apua oppimisvaikeutensa kanssa. Apuna on ollut muun muassa erilainen matematiikankirja auttamaan matemaattisissa vaikeuksissa ja erilaisia apuvälineitä kuten helmitaulu ja värilliset palikat auttamaan hahmottamisen vaikeuksissa.

Haastateltava ei kokenut kiusaamista koulussa. Hän kuitenkin vastauksissaan kertoo, että muut luokat "karttoivat" erityisluokkalaisia. Tämä ei kuitenkaan haastateltavaa haitannut, koska heidän luokkansa oli tiivis ryhmä ja hänellä oli luokassaan kavereita. Kuitenkin hän itse häpesi omia matematiikan vaikeuksiaan ja yritti kulkea erityisluokkaan mahdollisimman salaa, ettei kukaan tuttu näe.

Ammattikoulussa haastateltava koki jäävänsä vaikeuksiensa kanssa yksin eikä tiennyt, kenehen ottaisi yhteyttä vaikeuksiensa tiimoilta. Haastateltava kertoi matematiikanopettajasta, joka ei ollut ottanut hänen oppimisvaikeuttaan millään tavalla huomioon, vaikka haastateltava oli etukäteen ennen kurssia ollut yhteydessä opettajaan ja kertonut vaikeuksistaan. Kuiten-

kaan vaikka kokeet olivat tulleet hylättyinä takaisin, ei opettaja silloinkaan tarttunut ongelmaan. Haastateltava koki opettajan myös ankarana, minkä takia hän ei uskaltanut pyytää tältä tukiopetusta. Ammattikorkeakoulussa tilanne oli taas päinvastainen. Siellä haastateltava oli yhteydessä erityisopettajaan ja koki sieltä saaneensa avun hyödylliseksi. Hänet myös ohjattiin opintopsykologille, jonka kautta hän sai todistuksen lisäajan tarpeesta kokeissa ja myös luvan laskimen käyttöön kokeiden matemaattisissa tehtävissä.

Oppimisvaikeus näkyy haastateltavalla tänä päivänäkin. Hän välttelee matemaattisten ongelmien ratkaisemista muiden ihmisten seurassa, etteivät nämä muut henkilöt huomaisi, ettei hän osaa laskea. Haastateltavan hahmottamisvaikeudetkin näkyvät edelleen tänä päivänäkin. Esimerkiksi kun haastateltava on ostamassa mattoja tai verhoja, hänellä on vaikea hahmottaa, kuinka pitkiä ja leveitä ne ovat tai niiden pitäisi olla. Haastaakseen laskemisen hahmottamisen. Jos on joku matemaattinen pulma, joka pitäisi laskea, hän ei osaa hahmottaa, mitä pitäisi luvuista laskea ja millä tavalla.

Toisella haastateltavalla on myös hahmottamisen vaikeuksia. Hänellä on vaikeuksia hahmottaa ohjeita ja kokonaiskuvaa. Tämä näkyy esimerkiksi koetilanteissa. Haastateltavan on vaikea hahmottaa tehtävän kokonaiskuvaa kuten mitä kysytään ja mitä halutaan vastaukseksi. Hänelle on myös ohjeiden sisäistäminen vaikeaa. Hahmottamisen vaikeus on todettu vasta aikuisiällä ADHD-testien lomassa. Haastateltava sai silloin ADHD-diagnoosin, ja neuropsykologi, joka tämän diagnoosin teki, huomasi myös hahmottamisvaikeudet. Sitä ennen haastateltava on käynyt kahdessa testissä, alakoulussa erityisopettajalla ja ammattikoulussa opettajalla, joka on syventynyt enemmän oppimisvaikeuksiin. Alakoulussa tehtiin vain lukitesti, ja tulos oli, ettei lukivaikeutta ole. Tällöin ohjeeksi annettiin vain, että haastateltavalle pitää antaa oma tila koetilanteissa, mikä kuitenkin tapahtui vain kerran. Ammattikoulussa hänelle tehtiin taas lukitesti ja lopputulos oli sama- ei lukivaikeutta. Haastateltava sai toteamuksen lievästi hidas, joka ei ole virallinen diagnoosi.

Haastateltavan oppimisvaikeuksia ei otettu peruskoulussa huomioon ollenkaan. Haastateltava kertoo vastauksissaan, että hänet on opettanut oma vanhempi lukemaan ja laskemaan, koska koulussa ei ole saanut apua. Haastateltava on oppinut lukemaan kelloa kunnolla vasta noin 12-vuotiaana. Tällöinkään hahmottamisvaikeuksia ei olla otettu tosissaan. Yläkoulu oli haastateltavan mukaan pahempi kokemus liittyen hänen oppimisvaikeuksiinsa. Haastateltava koki nolaamista opettajalta luokan edessä. Esimerkiksi luokanvalvoja oli sanonut, että luokan

keskiarvo olisi hyvä, jos haastateltava edes yrittäisi. Haastateltavaa on myös opettajien taholta kutsuttu muun muassa “tyhmäksi”, “laiskaksi” ja “asenneongelmaiseksi”. Haastateltava kokeekin tullessa kiusatuksi opettajien taholta enemmän eikä muiden oppilaiden kautta. Loppujen lopuksi haastateltava itse myös uskoi olevansa kaikkea, mitä opettajat ovat sanoneet, ja koulunkäynti kärsi. Haastateltava kävi harvoin koulussa ja valmistui peruskoulusta huonoin keskiarvoin.

Tämän vuoksi haastateltava ei päässyt peruskoulun jälkeen jatko-opiskelemaan, vaan meni jatkoluokalle eli kymppiluokalle. Siellä hän sai paljon enemmän apua ja sai nostettua keskiarvoaan huomattavasti, minkä seurauksena pääsi sosiaali- ja terveystieteiden pääsykokeisiin ja myös kouluun. Ammattikoulussa kuitenkin hän ei taaskaan saanut apua. Haastateltava kertoo, kuinka joutui koko koulunsa aikana uusimaan kaikki kokeet kahta lukuun ottamatta. Haastateltavan valmistuminenkin myöhästyi, koska ei päässyt viimeisistä lääkelaskutesteistä läpi monen yrityksen jälkeenkään. Vasta kun olisi pitänyt valmistua, sai hän yksilöllistä apua tentteihin lukemisessa.

Haastateltava on tällä hetkellä ammattikorkeakoulussa ja kertoo vastauksissaan, että ei ole edes pyytänyt mitään apua oppimisvaikeuksiinsa, vaikka hänellä on diagnoosit. Tämä johtuu siitä, että hän on joutunut suurimman osan koulutaivaltaan selviytymään yksin, joten ei ole kokenut apua enää tarpeelliseksi. Haastateltava on iän myötä löytänyt itse selviytymiskeinoja eikä koe esimerkiksi lisääjän saamisen auttavan häntä mitenkään.

Tänä päivänä hahmottamisongelmat näkyvät haastateltavan arkipäivässä edelleen. Hänellä on edelleen vaikeuksia hahmottaa pituuksia ja leveyksiä ja laskutoimitusten hahmottaminen on edelleen vaikeaa. Hän kertookin laskevansa edelleen sormillaan. Ajan hahmottamisesta on ollut helpompaa, kun on ikää tullut. Kuitenkin hänellä on vaikeaa hahmottaa aikaa digitaalisen kellon kanssa. Haastateltavalla on vaikeaa selittää syytä miksi, mutta hän kokee analogisen kellon helpommaksi hahmottaa, kun pystyy konkreettisesti näkemään minuutit ja tunnit. Suurimmaksi haasteeksi hän kokee kokonaiskuvien hahmottamisen. Esimerkiksi jos hänelle annetaan tehtävä, jossa on eri vaiheita, hän ei näe kokonaiskuvaa tehtävästä tai lopputuloksesta. Silloin haastateltava kirjoittaa ylös vaiheet, joilla hän näkee konkreettisesti kaikki vaiheet, jolloin hahmottaminen on helpompaa.

Haastateltava on aloittanut koulunsa 2009–2010-luvun vaihteessa ja hänellä on lukivaikeus, mikä näkyy hitaana lukemisena ja vaikuttaa myös lukemiseen. Hänen äitinsä on huomannut näitä vaikeuksia. Haastateltava ollut erilaisissa lukiseuloissa ja selvinnyt niistä juuri ja juuri. Koulu on hänellä sujunut hyvin, joten ei ole tehty enempää lukiseuloja.

Lukivaikeus on todettu virallisesti haastateltavan olleen lukiossa vuonna 2019. Hän on ollut itse tietoinen omista vaikeuksistaan. Vaikeuksia on ollut esimerkiksi siinä, että kirjaimet hyp-pivät, ja sanalliset tehtävät ovat tuottaneet paljon vaikeuksia. Hän ei ole ottanut asioita pu-
heeksi, koska on pitänyt itseään “vain tyhmänä”. Lukiossa ottanut vaikeudet puheenaiheeksi, kun äiti oli häntä kehottanut ottamaan erityisopettajaan yhteyttä. Tämän jälkeen hän on saa-
nut diagnoosin.

Hän kokee prosessin menneen todella nopeasti. Erityisopettaja oli haastatellut ja kuulustellut mitä hankaluuksia haastateltava itse on huomannut koulunkäynnissään. Tämän jälkeen ollut
muutamia tapaamisia, minkä jälkeen oli erilaisia seuloja, kuten lukemisen nopeuteen, lukemi-
sen tarkkuuteen, oikein kirjoittamiseen, nopeuteen sekä ymmärtämiseen liittyen.

Haastateltava ei muista paljoa avun saamisesta ylä- ja ala-asteella, mutta muistaa saa-
neensa apua sanallisissa tehtävissä niin, että tehtävät luetaan ääneen ja alleviivataan, jotta
tehtävän saa selvitettyä. Lukiossa hän oli saanut paljon apua erilaisiin vaikeuksiin, ja se lisäsi
paljon koulumotivaatiota. Haastateltavana kokee saaneensa ammattikorkeakoulussa keh-
nosti tukea, mutta opintojen lopussa sanoo saaneensa paremmin apua.

Haastateltavaa ei ole koskaan kiusattu, koska hän on suoriutunut koulusta hyvin. Hän kokee
kuitenkin itse ennen diagnoosia, että ollut erilainen, tyhmä ja hidas. Hän ei itse ymmärtänyt,
miksi hänellä oli niin paljon hankaluuksia. Opettajien suhteen ei ole kokenut leimaamista ja
välit ovat olleet hyvät. Matematiikan tunneilla hän oli selvinnyt laskutehtävistä, mutta sanalli-
set tehtävät olivat hankalia. Haastateltavana pelkäsi sanallisia laskuja koetilanteessa.

Tänä päivänä lukivaikeus vaikuttaa niin, että kirjaimet pomppivat ja luetun ymmärtämisen
kanssa on ongelma. Kirjoittaminen on nykyään parempaa, mutta vaikeuksia kuitenkin vielä
on.

3.2 Vanhemmat, joiden lapsella on oppimisvaikeus

Haastattelimme neljää henkilöä, jolla on oppimisvaikeuksien kanssa elävä lapsi lähettämällä heille kyselylomakkeen (LIITE 2). Haastattelun tarkoituksena oli, että pääsisimme vertaamaan, miten vanhemmat ja koulut tekevät yhteistyötä, kun lapsella on oppimisvaikeuksia. Halusimme tietää, miten vanhemmat itse kokevat tämän. Kolmen haastateltavan lapsesta ei tällä hetkellä ole enää peruskoulussa. Yhden haastateltavan lapsi on. Haastatteluissa saimme eri ikähaarukoita. Kahden haastateltavan lapsi on ollut peruskoulussa lähivuosina, joten pääsimme tarkastelemaan tätä päivää ja lähivuosia. Yhden haastateltavan lapsi on tällä hetkellä peruskoulussa. Yksi haastateltavista kertoi lapsestaan, joka on ollut peruskoulussa 2000-luvun alussa. Pääsimme siis tutustumaan myös siihen, minkälaista esimerkiksi koulun kanssa yhteistyö on ollut 2000-luvun alussa.

Haastattelimme henkilöitä sähköpostin kautta lähettämällä kysymyksiä aiheeseen liittyen. Kysyimme muun muassa, minkälaisia oppimisvaikeuksia lapsella on, onko diagnosoitu ja milloin huomattu, miten näkyvät lapsessa ja miten lapsi itse suhtautuu omaan oppimisvaikeuteensa. Halusimme myös tietää, miten koulu suhtautuu oppimisvaikeuteen ja miten koulun kanssa yhteistyö sujui sekä minkälaista on ollut avun saanti, ja mitä tämä apu on ollut. Onko esimerkiksi kotona jouduttu paljon auttamaan? Halusimme myös kysyä, onko lasta kiusattu näiden takia sekä onko kokenut syrjintää. Näihin kysymyksiin halusimme muun muassa vastauksia.

Haastateltavien lapsilla ei ole diagnosoitu oppimisvaikeutta. Yhdellä oli asia otettu puheeksi päiväkodissa ja kolmella koulussa. Kenellekään ei ole tullut tietoon, että olisi ollut kiusaamista tai syrjimistä oppimisvaikeuksien takia.

Kahden lapsen kohdalla ollut levottomuutta ja kokeet ovat menneet huonosti. Yhden kohdalla oppiminen ei ole alkanut sujumaan tietyssä aikana. Jokaisella ollut paljon opettelua koulun jälkeen kotona, mikä on ollut lapselle turhauttavaa, tuskastuttavaa ja hermostuttanut. Esimerkiksi lapsi on heittänyt kirjan lattialle. Yhden haastateltavan lapsen kohdalla turhautuminen on ollut jokapäiväistä.

Kaikkien haastateltavien lapset ovat oppineet elämään oppimisvaikeuksien kanssa. Suurimman osan vastaavien mukaan koulu menestys on ollut hyvä oppimisvaikeuksista huolimatta.

Kahden haastateltavan lapsen kohdalla, toisella oli huono koulumenestys ja toisella vaihteleva ja yhden haastateltavan lapsi ei menestynyt koulussa kuin vasta korkeakoulun aikana. Tämä liittyy siihen, että hän sai diagnoosin aikuisiässä neurologisesta sairaudesta ja sai siihen auttavan lääkityksen. Kuitenkaan tämäkään lapsi ei koskaan jäänyt peruskoulun aikana luokalle ja sai suoritettua kaikki koulunsa. Tämän lapsen kohdalla, jolla koulumenestys oli vaihtelevaa, opettajat olivat sanoneet, että hänen koulumenestyksensä on hyvä vain, koska koearvosanat olivat hyviä. Lapsi kuitenkin itse suri, kuinka hänellä on huonommat numerot kuin kavereillaan. Tässä voi kysyä, onko tämän lapsen kohdalla koulu kuunnellut lapsen huolta. Haastateltava koki, että lapsen vointia ei ole ymmärretty koulussa.

Menestys koulussa ja hyvien arvosanojen saaminen haastateltavien lapsilla voi johtua siitä, että he ovat löytäneet omat selviytymiskeinonsa, joilla pärjätä koulumaailmassa ja työelämässä. He ovat oppineet elämään ja hyväksymään omat oppimisvaikeutensa ja ovat kyenneet tämän kautta löytämään itselleen sopivat keinot selvitä haasteista.

Koulujen avunsaannissa tuli jakautumista. Kaksi oli kokenut saavansa hyvin apua koulusta ja kaksi koki, ettei ole saanut koulusta juurikaan apua. Haastattelussa kävi ilmi, että oppilasmäärältään pienemmässä koulussa apu on ollut parempaa kuin isoissa kouluissa. Lähivuosina kouluissa olleet ovat saaneet enemmän apua, kun taas 2000-luvun alun lapsi ei ole saanut samanlaista apua. Tässäkin on poikkeus yhden tämän päivän lapsen kohdalla. Haastatteluissa kävi ilmi, että tämän vuosikymmenen peruskoululaisen ja 2000-luvun peruskoululaisen kokemukset ovat olleet samankaltaisia. Vastauksissa tuotiin esille, että koulussa ei olisi kuunneltu ja vanhemmat hoitivat opettamisen kotona, ja tämä on vienyt arjesta paljon aikaa. Vaikka vuosikymmeniä on välissä, silti tänä päivänäkin tulee esille se, että jos koulussa ei haluta lapsen vaikeuksia ottaa huomioon, lapsi jää yksin vaikeuksiensa kanssa.

3.3 Rippikoulu haastattelut

Haastattelimme aiheesta oppimisvaikeudet rippikoulussa kyselylomakkeen muodossa (LIITE 3). Haastattelimme kahta rippikoulutyöntekijää ja kahta seurakunnan kesätyöntekijää. Rippikoulutyöntekijä ja yksi kesätyöntekijä työskentelivät samalla seurakunnalla ja toinen rippikoulutyöntekijä oli toiselta paikkakunnalta ja toinen kesätyöntekijä kolmannelta paikkakunnalta. Haastattelimme aiheesta, koska halusimme päästä kuulemaan, miten rippikouluissa

otetaan oppimisvaikeudet huomioon. Saimme tästä muutaman näkökulman. Haastattelukysymyksissä halusimme muun muassa saada selville, ovatko haastateltavien mielestä oppimisvaikeudet lisääntyneet, miten tämä ilmenee heidän työssään, ovatko nuoret avoimempia omista oppimisvaikeuksistaan tänä päivänä ja kokevatko saavansa tarvittavan avun rippikoulussa. Halusimme myös tietää, minkälaiset ovat rippikoulun toimintatavat ja otetaanko oppimisvaikeuksia tarpeeksi huomioon sekä onko tarpeeksi apua ja tietoa työntekijöille, kun kohdataan nuori, jolla on oppimisvaikeuksia.

Haastattelussa kävi ilmi, että oppimisvaikeudet ovat lisääntyneet nuorten keskuudessa. Kaksi työntekijää työskentelee seurakunnalla ja rippileireillä he ovat huomanneet oppimisvaikeuksien lisääntymisen. Kaksi haastateltavaa oli ollut kesätöissä seurakunnan rippileireillä, ja he sanoivat myös huomanneensa tämän.

Tämä on ilmennyt nuorten lukemisen ja luetun ymmärtämisen kohdalla, ja sanastovarasto on heikentynyt viime vuosikymmenien aikana. Haastattelujen mukaan keskittymisvaikeuksia sekä tietynlaista levottomuutta on ilmennyt oppitunneilla. Vastauksissa tuodaan myös esille, kuinka ulkoläksyjen opettelu tuottaa paljon haasteita nuorille. Yksi haastateltava kertoi rippileirin olevan melko aikataulutettua ja varsinkin oppituntien määrän hän koki liian suureksi. Nuorten omat tauot ovat vähäiset ja tämän vuoksi voi levottomuus sekä jaksaminen näkyä nuorissa leirien aikana.

Haastattelussa kävi ilmi, että nuoret suhtautuvat omiin oppimisvaikeuksiinsa avoimin mielin. Nuoret puhuvat helpommin omista oppimisvaikeuksistaan, ja tänä päivänä nuoret suhtautuvat erilaisuuteen paljon positiivisemmin, kun puhutaan oppimisvaikeuksista. Nuoret eivät ujostele omia oppimisvaikeuksiaan tänä päivänä niin paljon todennäköisesti siksi, että oppimisvaikeudet ovat yleistyneet. Nuoret pyytävät apua varsinkin ulkoläksyjen opettelussa. Oppitunneilla keskittyminen on myös vaikeaa ja haastatteluissa tulikin ilmi, kuinka levottomuus on kasvanut nuorten keskuudessa.

Moni nuori kokee ulkoläksyt haastaviksi ja ahdistaviksi juuri tämän ulkoa opettelu takia. Haastatteluissa saatiin tietää muutama esimerkki siitä, millä tavalla ulkoläksyjen opettelussa on voitu olla avuksi. Apukeinoja olivat muun muassa kännykkäpeli, palikkapelit, palapelit, yhdessä opettelu nuorten kanssa, ulkoläksyjen osissa suorittaminen ja mahdollisesti yhdessä kaverin kanssa suorittaminen, jos suorittamistilanne toi paineita.

Osa haastateltavista koki, että apua ja tietoa on tarpeeksi, ja on ehkä enemmän kiinni siitä, kuinka paljon työntekijä itse on valmis syventymään aiheeseen. Tietoa on saatavilla paljon esimerkiksi internetissä sekä kirjallisuutta on paljon. Osa taas koki, että materiaaleja saisi olla enemmän saatavilla esimerkiksi paikan päällä leirikeskuksessa. Koettiin myös, että työpaikan pitäisi tarjota enemmän tietoa. Yksi haastateltavista koki, että tätä tietoa pitäisi myös jakaa lyhytaikaisille sijaisille ja kesätyöntekijöille, koska hekin kuitenkin työskentelevät leiriolosuhteissa nuorten kanssa.

Omaehtoisten kokemusten kyselylomakkeen kautta yksi vastanneista kertoi omista rippikoulu kokemuksistaan, joka ajoittui 80-luvulle. Haastateltava oli ollut kahden viikon kestäväällä rippileirillä ja oli kokenut leirin olevan hyvä. Oppitunnit olivat olleet enemmän osallistavia oppitunteja eli eivät luentopainotteisia.

Oppitunneilla oli paljon ryhmitöitä ja vapaata keskustelua tunnin aiheista. Haastateltavalla itsellään on lukihäiriö, jota ei kylläkään tuohon aikaan ollut otettu missään huomioon eikä siitä ollut puhuttu. Hän kuitenkin koki, että hänen leirillänsä lukihäiriö ei ollut este, koska ääneen lukemista tai kirjoittamista ei ollut paljon, koska oppitunnit pohjautuivat enemmän keskusteluun. Ulkoläksyistäkään ei ollut huolta, koska ne oli pitänyt opetella ennen rippileirille tuloa eikä niitä erikseen sen koommin kysytty. Satunnaisesti he saattoivat joutua pätkiä lausumaan, mutta minkäänlaista koetta ei näistä ollut.

Ainoa koe koko leirillä oli ollut Raamattuun liittyen ja siinä heidän piti etsiä tiettyjä Raamatunkohtia itse. Tällöin lukihäiriö oli hieman haitaksi, mutta leiriläiset olivat saaneet tähän lisäaikaa mutkitta, jos tuntui, että sitä tarvitsi. Haastateltava koki leirin hyväksi ja koki, että oppi siellä paljon. Leiri tuntui enemmän leiriltä kuin koululta ja omat oppimisvaikeudet eivät olleet haasteena.

Tässä ehkä näkyy, kuinka paljon enemmän on pystytty panostamaan, kun leiri on ollut kahden viikon pituinen verrattuna tämän päivän leireihin. Tänä päivänä leirit ovat noin seitsemän päivän pituisia ja niihin pitäisi mahtua kaikki. On toki ennakkopäiviä, mutta silti leirijalle jää paljon oppitunteja pidettäväksi. Kyselylomakkeiden vastauksista tuotiin esille mielipide, että tänä päivänä ei voisi ajatella kahden viikon pituista leiriä nuorille. Nuoret eivät ole samalla ta-

valla leirikuntoisia, kuin he olivat esimerkiksi 2000-luvun alussa, jolloin nuoret jaksoivat paremmin. Haastatteluissa käykin ilmi, että myös leirityöntekijät ovat huomanneet kuinka tämän päivän nuoret eivät kykene viikon pituiseen, saati pidempään leiriin. Onkin keskusteltu, olisiko mahdollista pätkiä leiriä. Joillakin paikkakunnilla tämä toteutuu jo ja tuntuu olevan tämän päivän nuorille paljon parempi leirimuoto. Monille nuorille rippileiri on ensimmäinen kerta, kun ollaan yötä pois kotoa pidemmän ajan ja tämä myös tuo jännitystä nuorelle leirin ajaksi.

Kuitenkin tuntuu, että kaksi viikkoa yritettäisiin mahduttaa yhteen viikkoon. Leirien oppitunteja ja suunnitelmia voisi enemmän suhteuttaa siihen, että leiri on vain viikon pituinen. Väsymys ja ahdistus lisäävät oppimisvaikeuksien näkyvyyttä, ja kaikki tämä tulee esille, jos leirin aika-
taulu on kellontarkkaa.

3.4 Järjestössä työskentelevän ammattilaisen haastattelu

Haastattelimme henkilöä kyselylomakkeen muodossa (LIITE 4), joka työskentelee järjestössä oppimisvalmentajana, jossa autetaan aikuisia, joilla on oppimisvaikeuksia. He tulevat hakemaan apua oppimisvaikeuksiinsa, kuten mitä apuvälineitä ja apukeinoja voi käyttää. Halusimme haastattelu kysymyksillä vastauksia muun muassa ovatko oppimisvaikeudet hänen mielestään lisääntyneet, miten se ilmenee työssä, kuinka avoimesti asiasta puhutaan, onko resursseja auttaa, otetaanko oppimisvaikeudet tarpeeksi huomioon ja onko tullut kehitystä, saavatko he itse tarpeeksi apua työssään ja mitä apukeinoja on saatavilla. Halusimme saada ammattilaisen mielipiteen aiheesta, miten hän koee oppimisvaikeuksien tilanteen ja miten se näkyy hänen omassa työssään.

Haastateltava ei osaa sanoa, kuinka paljon oppimisvaikeudet ovat lisääntyneet. Hän kuitenkin tuo esille sen, että oppimisvaikeudet tulevat paremmin esille, koska ihmiset hakeutuvat enemmän testeihin ja saavat vaikeuksiinsa diagnooseja. Asioista puhutaan myös avoimemmin. Haastateltava ei työskentele nuorten kanssa vaan aikuisten kanssa, mutta hän on huomannut, että vaikeuksien lisääntymisestä puhutaan paljon julkisuudessa ja syitä näihin vaikeuksiin mietitään paljon. Hän tuo itse esille, että voisiko mahdollisina syinä olla esimerkiksi matkapuhelimien, isojen luokkaryhmien, avoimilla oppimisympäristöillä, vaihtuvilla opettajilla ja ohjaajilla, itseohjautuvuuden vaatimuksilla ja verkko oppimisympäristöllä. Hän myös toi esille, että voisiko levottomilla kotiolosuhteilla olla tekemistä näihin vaikeuksiin. Hän tuo esille

levottomissa kotiolosuhteissa esimerkkeinä köyhyyden, päihteiden tai kiireisen elämäntyylin mahdollisuudet, jotka voivat vaikuttaa negatiivisesti.

Haastateltava ei työskentele nuorten parissa, mutta hän mainitsee, kuinka sen kyllä huomaa, että on siirrytty enemmän ruudun ääreen sekä puhelimiin, jolloin haasteet ovat lisääntyneet. Haastateltava tapaa työssään oppimisvalmentajana aikuisia henkilöitä, jotka ovat jo varhaisessa vaiheessa ”pudonneet kelkasta”. Haastateltavan asiakkaat ovat yleensä peruskoulun käyneet, mutta toisen asteen tutkinto on joko jäänyt kesken tai tutkinnon opiskelua ei ole edes aloitettu.

Haastateltava kertoo, että asiakkailla asenne kouluun voi olla kielteinen huonojen koulukokemusten, jonka vuoksi tämä voi olla iso este sille, että asiakas voisi saada ammatin ja sittemmin työpaikan ja pääsisi osaksi yhteiskuntaa. Toinen syy, miksi asiakkaat tulevat hakemaan apua, ovat työpaikoilla tapahtuvat muutokset. Muutokset voivat olla sellaisia, jotka vaativat enemmän lukemista, hahmottamista ja keskittymistä. Tällöin asiakas on uupunut ja hakeutunut piiriin löytääkseen apua. Haastateltava kertoo, että asiakkaat ovat yleensä jo itse käsitelleet omat oppimisvaikeutensa pitkälti, kun tulevat avun piiriin. Heidän kauttaan hän on kuitenkin kuullut, että ongelmista edelleen vaietaan eikä työpaikoilla uskalleta puhua aiheesta. Vaikka oppimisvaikeuksista puhutaan enemmän, niin siltikään ei tarpeeksi. Haastateltava epäilee, että oppimisvaikeuksia ei oteta tarpeeksi huomioon, sekä kokee että vieläkin ajatellaan, kun jollain on oppimisvaikeus, että tämä henkilö ei voi tehdä tietynlaista työtä.

Nykyisessä työnkuvassaan haastateltava tapaa pääasiassa aikuisia, joilla on jonkinlainen päihdehistoria. Haastateltava kertoo, että moni heistä ymmärtää lääkinneensä itseään väärällä tavalla ja tiedostavan sen, että vaikeuksien takana voi olla joku oppimisvaikeus. Silloin kun on jouduttu vankilaan tai päihdekuntoutukseen, on alettu pohtimaan, olisiko taustalla jotain mikä saattaisi selittää vaikeudet.

Haastateltava kertoo, että iso osa hänen asiakkaistaan on korkeakoulu opiskelijoita. Asiakkaat ovat yleensä opintojensa ohella huomanneet, että voisi olla jotain, mikä aiheuttaa oppimisessa vaikeuksia. Saattaa olla, että omat selviytymiskeinot, jotka ovat esimerkiksi peruskoulussa auttaneet eivät enää auta korkeakouluopinnoissa. Silloin on alettu pohtimaan vaikeuksien syytä ja hakeuduttu avun piiriin. Haastateltava mainitseekin, että juuri korkeakou-

luissa voi nähdä ajatuksen, että se on enemmän oppilaan asenteesta kiinni, onnistuuko opiskelu vai olisiko jokin syy tämän kaiken takana. Hän kuitenkin mainitsee, että on menty sen verran eteenpäin, koska korkeakouluille on palkattu erityisopettajia. Tämä viestii sen, että on tehty edistystä oppimisvaikeuksien tosissaan ottamisessa ja on ehkä hyväksytty se, että korkeakouluopiskelijallakin voi olla oppimisvaikeuksia. Kuitenkin erityisopettajallakin käynnissä on oma ongelmansa. Erityisopettaja antaa neuvoja ja kertoo, mitä tehdä, mutta toteutus ja harjoittelu jää oppilaalle itselleen.

Kysyimme, mitä apukeinoja tai toimintatapoja on auttaa henkilöä, joka tulee hakemaan apua oppimisvaikeuteensa. Valmennuksessa tehdään konkreettisia harjoituksia sekä harjoitellaan erilaisten tekniikoiden ja apuvälineiden käyttöä. Esimerkkeinä apukeinosta haastateltava antaa vastamelukuulokkeiden ja kynätuen käytön ja eri tietokoneelta löytyvistä apukeinoista esimerkiksi Kanban- taulun. Hän mainitsee, että järjestöltä saatu apu on konkreettista. Autetaan etsimään ja löytämään apukeinoja ja toimintatapoja selviämään oppimisvaikeuksien kanssa. Kysyimme myös, ovatko asiakkaat kokeneet saavansa tarvitsemaansa apua, ja haastateltava kertoo, ettei ole vielä tavannut asiakasta, joka ei olisi saanut minkäänlaista apua ollessaan heidän asiakkaanansa.

Kysyimme myös haastateltavalta, mitä pitäisi tehdä tai mihin pitäisi mennä, jos epäilee itselleen oppimisvaikeutta. Hän kertoo vastauksissaan, että jos haluaa todentaa oppimisvaikeuden, on hakeuduttava testeihin. Se miten testeihin haetaan, on paikkakuntakohtaista, mutta esimerkiksi voit kouluterveydenhuollon kautta hakea, jos on silloin oppilaana jossain. Jos oppimisvaikeuksia ilmenee, niistä kannattaa puhua ja pyytää omalta koululta apua. Normaalisti haku tehdään julkisen terveydenhuollon kautta. Haastateltava mainitsee, että tukea täytyy saada ilman diagnoosia. Ilman diagnoosia saa tukea myös järjestöiltä. Riittää vain se, että on oma kokemus tuen tarpeesta.

Kysyimme myös haastateltavalta resursseista. Onko niitä tarpeeksi, että voitaisiin auttaa henkilöitä, joilla on oppimisvaikeus? Haastateltava kertoo, että se on osittain resurssikysymys. Hän toivoisi, ettei järjestöiltä leikattaisi rahoitusta, koska tämän kaltaista apua, mitä he tarjoavat, ei muualta saa. Hän kokee, että resursseja ei joko ole tai sitten ei ole tietoa siitä. Haastateltava kertoo, että toimivat apukeinot eivät ole kalliita. Hänen mielestään tarvitaan vain oikea asenne ja tietoa. Siksi hän väittääkin, ettei pelkästään resurssien puutteeseen vetoaminen toimi. Haastateltava kertoo, että on tarjolla erilaisia apuja kouluille. Esimerkiksi opettajille on

tarjolla koulutusta liittyen oppimisvaikeuksiin. Järjestöstä onkin pyydetty säännöllisesti koulutuksia opettajille sekä oppilaille, mikä viestii sen, että oppimisvaikeuksiin on selvästi havahduttu.

Kouluissa kuitenkin on vaihtelevuutta. Jotkut ovat edellä kävijöitä ja jotkut empivät edelleen myönnytyksien kanssa. Haastateltava tuo kuitenkin esille sen, että nämä avut eivät kuitenkaan ole mitään myönnytyksiä vaan apukeinoja saattaa kaikki oppilaat samalle viivalle oppimisen kanssa. Nykyään myös kuulostaa siltä, että työelämässä on myös hieman herätty neuroninaisuuteen ja sen tiimoilta on tullutkin koulutuksia ja kampanjoita. Haastateltava tuokin vastauksissaan vahvasti esille sen, että kaikki, oli diagnoosia tai ei, ovat oikeutettuja apuun, tukeen ja siihen, että vaikeudet otetaan tosissaan.

Kysyimme lopuksi haastateltavalta, kokevatko he työssään saavansa apua ja tukea tarpeeksi. Haastateltava kertoo, ettei koe itse asiantuntijana tarvitsevansa tukea työssään. Hän kuitenkin tuo esille, että he töissä muiden kanssa keskustelevat ongelmatilanteista, jos niitä tulee ja keksivät yhdessä ratkaisuja tilanteisiin. Hän kertoo, että on tyytyväinen siihen, että hän pystyy järjestämään aikaa uusien asioiden opetteluun työn aikana.

4 POHDINTAA KYSELYLOMAKKEIDEN VASTAUKSISTA

Opinnäytetyön aihe on meille tutkimuksen tekijöille läheinen ja halusimme myös kertoa omista kokemuksistamme vastaamalla oma kohtaisten kokemusten kyselylomakkeen kysymyksiin, joihin haastateltavat olivat myös vastanneet. Tällöin pääsimme myös tuomaan esille omia kokemuksiamme oppimisvaikeuksista muiden haastateltavien kanssa.

Oli mielenkiintoista huomata, kuinka monet haastateltavat olivat kokeneet samanlaisia vaikeuksia ja haasteita oppimisvaikeuksien kanssa. Vaikka vastauksemme eivät suuresti vaikuttaneet tutkimuksen tuloksiin, ne näkyivät kuitenkin siinä, kuinka ajattelimme, että tänä päivänä oppimisvaikeudet otettaisiin hyvin huomioon. Kuitenkin kävi ilmi muiden kyselylomakkeiden vastausten kautta, että näin ei ole ja oppimisvaikeuksia ei edelleenkään oteta tarpeeksi huomioon kaikkialla ja apua on edelleen hankala saada. Oli myös mielenkiintoista huomata, kuinka paljon oppimisvaikeudet ja niistä tulleet huonot kokemukset vaikuttavat muilla haastateltavillakin arkeen vielä tänäkin päivänä. Kyselylomakkeiden vastauksista heräsi ajatus, että kuinka tänä päivänä uskalletaan enemmän tuoda omia oppimisvaikeuksia ilmi. Osasta kyselylomakkeiden vastauksista käy ilmi, kuinka vaikeaa oli puhua ennen aiheesta, ja joidenkin kohdalla niistä ei saanut edes puhua.

Haastatteluissa käy ilmi, että oppimisvaikeuksia on otettu ennen ja otetaan edelleen hyvin eri tavoin huomioon. Selkeää on, että ennen, esimerkiksi 1970–1990- luvulla oppimisvaikeuksia ei otettu huomioon kunnolla. Niistä ei saanut ääneen puhua ja niistä koettiin häpeää. Edistystä on tullut vuosikymmenien saatossa, koska tieto oppimisvaikeuksista on lisääntynyt. Lähempänä 2010- lukua koulunsa aloittanut on saanut verrattuna paljon enemmän apua. Kuitenkin haastattelujen vastauksissa näkyy se, että vaikka tieto on lisääntynyt, mutta silti avunsaannissa on paljon parannettavaa edelleen. Apu ei siis edelleenkään saa niin hyvin, kun vertaa siihen tiedon määrään, mitä tänä päivänä on. Kyselylomakkeen vastauksissa tuli vahvasti ilmi, kuinka paljon oppimisvaikeudet ovat vaikuttaneet haastateltavien itsetuntoon ja joidenkin kohdalla mielenterveyteen.

Hyvänä esimerkkinä nousi opiskelijaterveydenhuolto. Kyselylomakkeen vastauksissa esimerkiksi pääsemme lukemaan kokemuksesta missä opiskelija oli hakenut apua oppimisvaikeuk-

siin. Apua hän ei kuitenkaan saanut, koska hän ei ollut jäljessä opinnoissaan. Tässä kuitenkin nousee kysymys, miksi apua ei silti annettu. Vaikka opinnot eivät ole jäljessä, niin se ei poista sitä, että opiskelu voi olla liian haastavaa ja siksi onkin päätetty hakea apua ja ryhdytty selvittämään miksi ja mitä nämä ongelmat voisi olla.

Toisena hyvänä esimerkkinä avun laadusta ja sen saamisesta tuli parin haastateltavan kyselylomakkeen vastauksissa. Kumpikin haastateltavista oli samassa koulussa ja he olivat menneet pyytämään apua oppimisvaikeuksiinsa erityisopettajalta. Avun saannissa oli kuitenkin isot erot. Toinen haastateltavista oli saanut apua ja tukea erityisopettajalta, kun taas toinen oli saanut vain vähättelyä ja avun saaminen oli vähäistä. Mielestämme oli mielenkiintoista, mikä on ollut syy siihen, miksi oppilaiden kohtelussa on ollut näin isoja eroavaisuuksia. Miksi toisen hätä on ollut validimpi kuin toisen. Kuitenkin erityisopettaja on sitä varten, että oppilaat voivat tulla keskustelemaan vaikeuksistaan.

Oppimisvaikeuksiin on kaikilla oikeus saada apua. Parhain tapa löytää oikeanlaista apua henkilölle, jolla on oppimisvaikeus, on tunnistaa se pian. Kartoittamalla, mikä oppimisvaikeus henkilöllä on, auttaa löytämään tarvittavat tavat helpottamaan koulussa ja töissä olemista. Mitä nuorempana oppimisvaikeus todetaan, sitä nopeampaa päästään löytämään oikeanlainen apu. Oppimisvaikeudet eivät katso ikää, paikkaa tai aikaa. Vaikka oppimisvaikeuksia olisi ollut pitkään, ne voivat ilmetä vahvana vasta myöhemmin eri elämänvaiheissa. Esimerkiksi vaikka lapsella olisikin joitain hankaluuksia koulussa, voi olla, että se suurin heikkous oppimisessa näkyikin vasta aikuisiässä. Tällöin tähän olisi hyvä tarttua. Ja jos kukaan ei tartu ongelmiin tai avunpyyntöihin, jää henkilö ongelmiensa kanssa yksin.

Ihminen, jolla on oppimisvaikeuksia, ei ole syyppä näihin vaikeuksiin. Esimerkiksi hahmottamisvaikeudet eivät ole henkilön syytä. Tässä tapauksessa henkilö tarvitsee apua ja tukea, ja jos hän ei sitä saa, oppiminen tulee olemaan enemmän vaikeampaa ja henkilö saattaa jopa lannistua niin, että lakkaa yrittämästä.

Osa haastateltavista oli kokenut kiusaamista kanssa opiskelijoiden kohdalla ja yksi haastateltavista oli kokenut opettajien käytöksen kiusaamiseksi. Vastauksissa käy ilmi, kuinka osa haastateltavista oli kokenut opettajien taholta nolaamista ja väheksyntää.

On selvää, että jokainen tarvitsee onnistumisen tunteita siinä missä epäonnistumisen tunteitakin. Valitettavasti osa oppimisvaikeuksista kärsivä joutuu kohtaamaan enemmän epäonnistumisia kuin onnistumisia. Muutamien haastateltavien kohdalla näkyi, että epäonnistumiset olivat suurempi osa elämää, ja sitä kautta on syntynyt pelkoa ja itsetunto-ongelmia, jotka seuraavat vielä aikuisikäänkin saakka. Jatkuva epäonnistumisen tunne rasittaa, eikä kyseinen henkilö näe enää itsekään omia onnistumisiaan, pelkästään epäonnistumisia. Kaikki tämä vahvistuu varsinkin, jos pohjimmaista syytä ei ongelmiin löydetä.

Mielenkiintoista oli huomata kyselylomakkeiden vastauksista, kuinka haastateltavat, jotka olivat alakouluikäisenä saaneet apua vaikeuksiinsa, eivät saaneet sitä apua enää yläkoulussa. Yläkouluun mennessä diagnoositkin ikään kuin unohdettiin. Tämä oli mielenkiintoista siksi, että miksi juuri yläkoulussa avunsaanti loppuu varsinkin, jos apua on saanut jo alakoulussa. He, jotka eivät alakoulussa saaneet apua, eivät saaneet sitä yläkoulussakaan, mutta tämä sama tapahtui heillekin, jotka olivat jo saaneet apua ja helpotuksia alakoulussa. Johtuuko tämä siitä, minkä ikäisiä oppilaita yläkoululla on, koetaanko, että yläkouluikäisiä on vaikeampi auttaa, eikö kouluilla ole resursseja vai on tässä läsnä yksinkertainen välinpitämättömyys?

Kyselomakkeiden vastauksissa yksi haastateltavista tuo ilmi tyttöjen aseman, kun puhutaan oppimisvaikeuksista. Tämä oli mielestämme mielenkiintoinen nosto, koska tasa-arvo asiat ovat ajankohtaisia tänä päivänä. Haastateltava toi esille sen, kuinka hän kokee, ettei tyttöjen oppimisvaikeuksia oteta yhtä hyvin huomioon kuin poikien. Tämä näkyy myös, kun muistelee omaa lapsuuttakin. Pojat saivat paljon herkemmin diagnooseja ja apuja vaikeuksiinsa, kun taas tytöt jäivät tässä varjoon. Siitä ei ole meillä tietoa, ovatko asiat muuttuneet vuosien varrella, mutta tämä oli mielenkiintoinen näkökulma. Miksi sukupuoli vaikuttaa avun saantiin tai siihen että huomioidaanko ongelmat tasapuolisesti?

Positiivisia muutoksia tuli myös ilmi kyselylomakkeiden vastauksissa. Vaikka osa koki, ettei ole saanut apua esimerkiksi ammattikorkeakoulussa, niin oli myös heitä, jotka olivat kokeneen saaneen apua ja olivat kokeneet sen olevan tarpeeksi. Vanhempien kyselylomakkeiden vastauksissa tulee ilmi se, että pienkouluissa on otettu lapsen oppimisvaikeudet paremmin huomioon, kun taas isomassa koulussa avun saanti ja yhteistyö on ollut heikompaa. Tämä on tietenkin koulukohtaista, mutta näissä vastauksissa tämä tulee ilmi. Positiivista on myös se,

että tänä päivänä on tullut enemmän erityisluokkia kouluihin, ja ne ovat erilaisia kuten esimerkiksi 1990-luvulla. Joillakin paikkakunnilla on resurssikouluja, jossa keskitytään nimenomaan pienluokkatoimintaan ja siihen avunsaantiin mitä lapsi tai nuori tarvitsee.

Rippikoulutyöntekijöiden vastauksissa tuotiin ilmi se, että nuoret ovat paljon avoimimpia nykyään omista oppimisvaikeuksistaan ja vaikeuksista kouluissa kuin, 1970–2000-luvun alun välillä koulunsa käyneet. Nuoret ovat enemmän suvaitsevaisempia erilaisuutta kohtaan eivätkä oppimisvaikeudet ole enää häpeän asia. Poikkeuksia totta kai on, mutta tällä saralla on tullut edistystä. Hyvänä esimerkkinä näkyy se, kuinka 1970–1980-luvulla oppimisvaikeuksista ei saanut puhua. Tänä päivänä oppimisvaikeuksista puhuminen ei ole enää tabu, vaan niistä saa puhua avoimesti ja avun pyytäminenkin ei ole niin vaikeaa, jos vertaa 1970–1980-lukuun. Siksi esimerkiksi rippikoulutyössä onkin helpompi tarjota apua, kun nuoret ovat jo valmiiksi itse tietoisia omista ongelmistaan. Tämäkin voi johtua siitä, että tietoa on paljon enemmän tänä päivänä ja monet oppimisvaikeudet ovat saaneet nimet ja selitykset. Tällöin on varmasti nuorekin helpompi erottaa omat vaikeutensa.

Seurakunnat ottavat tänä päivänä hyvin huomioon oppimisvaikeudet rippikoulussa. Niihin perehdytään hyvin. Milloin myös ulkoläksyjen opettelu ja harjoittelu on nuorelle miellyttävämpää. Nuoret myös paljon helpommin tulevat pyytämään esimerkiksi ulkoläksyissä apua ja moneen otteeseen.

Loppujen lopuksi mielestämme oli mielenkiintoista ja jopa yllättävää, kuinka oppimisvaikeuksia ei edelleenkään oteta tarpeeksi huomioon, kun verrataan siihen, miten paljon tietoa meillä tänä päivänä aiheesta on. Oli hyvin hämmentävää huomata, kuinka esimerkiksi 70-luvulla koulunsa aloittanut ja 2000-luvulla koulunsa aloittanut kokivat samankaltaista kohtelua, vaikka välissä on vuosikymmeniä. Oli myös hämmentävää huomata, kuinka avun saanti kouluilta ei ole edelleenkään tänä päivänä itsestäänselvyys. Moni joutuu silti taistelemaan oikeudestaan saada apua. Kuitenkin kehitystäkin on tullut, mutta siihen verrattuna, kuinka monta vuosikymmentä on vierähtänyt, niin avun saanti on siihen verrattuna silti vähäistä ja hankalaa saada. Oli positiivista huomata, kuinka kuitenkin osa haastateltavista oli kokenut saavansa apua eikä ollut kokenut syrjintää tai kiusaamista. Eli valon pilkahduksiakin on. Loppujen lopuksi kaikkien haastateltavien kohdalla oli hienoa lukea, kuinka he kaikki ovat pystyneet elämään omien vaikeuksiensa kanssa ja ovat löytäneet omat keinonsa selviytyä niiden kanssa, mikä sittemmin on auttanut elämässä.

LÄHTEET

Ahvenainen O. & Holopainen E. 2005. *Lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet: Teoreettista taustaa ja opetuksen perusteita*. Toinen painos. Jyväskylä: Kirjapaino Oma Oy.

Erilaisten oppijoiden liitto. 2024a. *Hahmottamisen vaikeudet*. Helsinki. Saatavilla: <https://www.eoliitto.fi/oppimisvaikeudet/hahmottamisen-vaikeudet/>. Viitattu 21.10.2024.

Erilaisten oppijoiden liitto. 2024b. *Luku- ja kirjoittamisvaikeudet*. Helsinki. Saatavilla: <https://www.eoliitto.fi/oppimisvaikeudet/luku-ja-kirjoitusvaikeudet/>. Viitattu 20.9. 2024.

Erilaisten oppijoiden liitto. 2024c. *Matematiikan vaikeudet*. Helsinki. Saatavilla: [Matematiikan vaikeudet - Erilaisten oppijoiden liitto](https://www.eoliitto.fi/oppimisvaikeudet/matematiikan-vaikeudet-erilaisten-oppijoiden-liitto). Viitattu 21.10.2024.

Erilaisten oppijoiden liitto. 2024d. *Oppimisvaikeudet*. Helsinki. Saatavissa: <https://www.eoliitto.fi/oppimisvaikeudet/>. Viitattu 21.10.2024.

Hämäläinen R. 2008. *Erilaisen oppijan käsikirja*. Toinen painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hiltunen V., Hyytiäinen M., Lindroos S. & Matero M. 2013. *Koulunkäynninohjaajan käsikirja*. Kolmas painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kairaluoma L. & Takala M. 2019. *Lukivaikeudesta lukitukseen*. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Kuntoutussäätiö. 2022a. *Hahmotusvaikeus*. Helsinki. Saatavilla: <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/perustietoa-kehityksellisista-oppimisvaikeuksista/hahmotusvaikeus/>. Viitattu 21.10.2024.

Kuntoutussäätiö. 2022b. *Matematiikan vaikeus*. Helsinki. Saatavilla: [Matematiikan vaikeus - oppimisvaikeus.fi](https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/perustietoa-kehityksellisista-oppimisvaikeuksista/matematiikan-vaikeus-oppimisvaikeus.fi). Viitattu 21.10.2024

Kuntoutussäätiö. 2023c. *Perustietoa oppimisvaikeuksista*. Helsinki. Saatavilla: <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/perustietoa-kehityksellisista-oppimisvaikeuksista/>. Viitattu 16.10.2024.

Kuntoutussäätiö. 2024d. *Tukea mielen hyvinvointiin*. Helsinki. Saatavilla: <https://oppimisvaikeus.fi/tukea/tuen-vinkkipankki/hyvinvointi/>. Viitattu 24.10.2024.

Mielenterveystalo, Helsingin yliopistollinen sairaala. *Mitä matematiikan vaikeudet ovat?* 2024. Saatavilla: [Mitä matematiikan vaikeudet ovat? | Mielenterveystalo.fi](https://mielenterveystalo.fi/mita-matematiikan-vaikeudet-ovat/). Viitattu 30.12.2024

MyDyslexia. Erilaisten oppijoiden liitto. *Matematiikka*. Helsinki 2024. Saatavilla: [Yhteystiedot - MyDyslexia](https://mydyslexia.fi/yhteystiedot-mydyslexia). Viitattu 30. 10.2024.

Numminen H & Sokka L. 2009. *Lapsellani on oppimisvaikeuksia*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Qvarnström, M. 2013. *Lukivaikeus*. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2017. Saatavilla: <https://www.duodecimlehti.fi/duo10741>. Viitattu 21.10.2024.

Kyselylomakkeet

Vastaa näihin kysymyksiin, jos sinulla itsellä on oppimisvaikeus.

1. Mitä oppimisvaikeuksia sinulla on?
2. Milloin nämä ovat todettu?
3. Vai onko oppimisvaikeutta koskaan virallisesti todettu?
4. Miten tai kuka nämä on todennut sinulle?
5. Muistatko, minkälainen prosessi oli?
6. Koitko saavasi apua koulusta tarpeeksi?
7. Minkälaista apua olet saanut koulun kautta?
8. Koitko, että se vaikutti sinuun negatiivisesti koulussa? Koitko esimerkiksi kiusaamista, vähättelyä, koitko olevasi erilainen, kuin muuta?
9. Miten opettajat suhtautuivat sinuun? Otettiin vaikeudet tosissaan? Koitko opettajien kautta leimaamista?
10. Vaikuttaako oppimisvaikeudet sinuun tänä päivänä? Jos, niin miten?

Kiitos paljon vastauksista! Toivomme, että lähettäisit vastaukset viimeistään 24.9.2024. Päätimme, että laitamme kaikki vastaukset anonyymina. Laitamme vielä myöhemmin s-postia näiden lupapapereiden kanssa. Terveisin: Iida ja Pauliina.

Vastaa näihin kysymyksiin, jos sinulla on lapsi, jolla on oppimisvaikeus.

1. Onko lapsellasi oppimisvaikeuksia?
2. Minkälaisia oppimisvaikeuksia hänellä on?
3. Onko ne diagnosoitu?
4. Miten ne näkyvät lapsessasi?
5. Miten koulu suhtautuu lapsesi oppimisvaikeuksiin?
6. Tekeekö koulu aktiivisesti yhteistyötä kanssasi?
7. Minkä ikäinen lapsesi on? Miten hän suhtautuu omiin oppimisvaikeuksiinsa?
8. Syrjitäänkö/ kiusataanko lastasi näiden vuoksi?
9. Miten lapsesi oppimisvaikeus tuli tietoon?
10. Saako lapsenne tarpeeksi apua koululta? Joudutteko kotona auttamaan enemmän esimerkiksi läksyjen teossa tai kokeisiin lukemisessa?

Kiitos paljon vastauksista! Toivomme, että lähettäisit vastaukset viimeistään 24.9.2024. Päätimme, että laitamme kaikki vastaukset anonyymina. Laitamme vielä myöhemmin s-postia näiden lupapapereiden kanssa. Terveisin: lida ja Pauliina.

Kysymykset nuorten kanssa työskentelevälle (rippikoulu)

1. Onko nuorten oppimisvaikeudet mielestäsi lisääntyneet?
2. Jos vastasit kyllä, niin mistä tämä mielestäsi johtuu?
3. Miten nämä ilmenevät työssäsi?
4. Huomaako nuorten keskuudessa oppimisvaikeuden lisääntymisen? Jos kyllä niin miten?
5. Puhuvatko nuoret avoimesti oppimisvaikeuksistaan?
6. Kokevatko nuoret saavansa apua oppimisvaikeuksiin?
7. Miten toimitaan, kun nuorella ilmenee oppimisvaikeuksia/havaitaan?
8. Mitä apua tarjotaan nuorelle, kenellä on oppimisvaikeus?
9. Voivatko pahat oppimisvaikeudet olla este rippikoulun käymiselle?
10. Otetaanko oppimisvaikeudet rippikoulussa nykyään paremmin huomioon, kuin ennen?
11. Onko apu kehittynyt? Onko apu esim. paremmin saatavilla, tiedetäänkö siitä enemmän nyt yms.

Kiitos paljon vastauksista! Toivomme, että lähettäisit vastaukset viimeistään 24.9.2024. Päätimme, että laitamme kaikki vastaukset anonyymina. Laitamme vielä mukaan suostumuslupapaperin, jonka koulu vaatii, että saamme käyttää haastatteluvastauksia. Terveisin: Iida ja Pauliina.

Kysymykset oppimisvaikeuksien kanssa työskentelevälle (järjestö)

1. Onko aikuisten, lasten tai nuorten oppimisvaikeudet mielestäsi lisääntyneet?
2. Jos vastasit kyllä, niin mistä tämä mielestäsi johtuu?
3. Miten nämä ilmenevät työssäsi?
4. Huomaako lasten ja nuorten tai nuorten aikuisten keskuudessa oppimisvaikeuden lisääntymisen? Jos kyllä niin miten?
5. Puhuvatko ihmiset avoimesti oppimisvaikeuksistaan?
6. Kokevatko oppimisvaikeuden omaavat saavansa apua oppimisvaikeuksiinsa?
7. Miten toimitaan, kun jollain ilmenee oppimisvaikeuksia/havaitaan?
8. Mitä apua on tarjolla henkilölle, kenellä on oppimisvaikeus?
9. Koetteko että on tarpeeksi resursseja auttaa ja ohjeistaa henkilöä, jolla on oppimisvaikeuksia?
10. Otetaanko oppimisvaikeudet kouluissa ja/tai työpaikoilla nykyään paremmin mielestänne huomioon, kuin ennen?
11. Onko apu kehittynyt? Onko apu esim. paremmin saatavilla, tiedetäänkö siitä enemmän nyt yms.
12. Työskentelette oppimisvaikeuksien keskellä. Koetko että teillä henkilökunta saa tarpeeksi apua ja tukea työssään?
13. Miten järjestönne asiakkaat jakaantuvat?
14. Onko tänä päivänä paljon, että aikuisena huomataan jotain oppimisvaikeutta mitä ei ole nuorempana huomattu/diagnosoitu? Ovatko itse huomanneet vai joku heille vinkannut?